

Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia (2017-2025)

Tartalomjegyzék

I.	Vezetői összefoglaló.....	3
II.	Bevezetés	4
III.	Az európai kulturális örökség digitalizálásának irányai.....	6
	1. Stratégiai alapok	6
	2. Operatív megvalósítási minták	9
IV.	Kapcsolódás hazai kormányzati stratégiákhoz	10
	1. Nemzeti Infokommunikációs Stratégia 2014-2020 (NIS)	10
	2. Digitális Jólét Program (DJP).....	12
	3. Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája	12
V.	Helyzetelemzés.....	14
	1. A magyar digitális örökség megőrzésének eredményei.....	14
	2. Közgyűjtemények: a nemzeti örökség szempontjából megkerülhetetlen tartalomszolgáltatók....	21
	3. A közgyűjteményi intézményrendszer jellemzői számokban.....	23
	4. Közgyűjtemények SWOT analízise.....	24
	5. Jogszabályi háttér megalapozottsága	25
	6. A közgyűjteményi területet érintő egyéb jogszabályok kérdései.....	27
	7. A közgyűjtemények speciális típusa: az audiovizuális archívum.....	28
	8. A digitalizálással összefüggő felmérések következtetései (2003-2015).....	30
	9. A közgyűjteményi digitalizált állomány hozzáférési mutatói (2016).....	32
	10. A társadalmilag hasznosult digitalizálás finanszírozása (2003-2015)	34
VI.	Analízis (SWOT)	36
	1. Digitális készségfejlesztés	36
	2. Digitális gazdaságfejlesztés	37
	3. Digitális közösségfejlesztés.....	38
VII.	PGTT (PEST) analízis	38
VIII.	Vízió - Jövőkép	39
IX.	A stratégia célrendszere	41
	1. A stratégia átfogó céljai	41
	2. A stratégia pilléreken alapuló cél-, és indikátorrendszere	42
X.	Megvalósítás	43
XI.	A stratégia végrehajtásának pénzügyi megalapozása.....	56
	1. Költségigények	56
	2. Pályázati rendszer kiépítése.....	56
	3. Mintaprojekt megvalósítása.....	57
	4. A stratégia hosszú távú megvalósításának és fenntartásának költségei.....	57
	5. Indikatív jellegű költségmutatók és mennyiségi indikátorok	59
XII.	Összegzés.....	59
XIII.	A stratégia megalkotásában releváns jogszabályok és kormányhatározatok.....	61

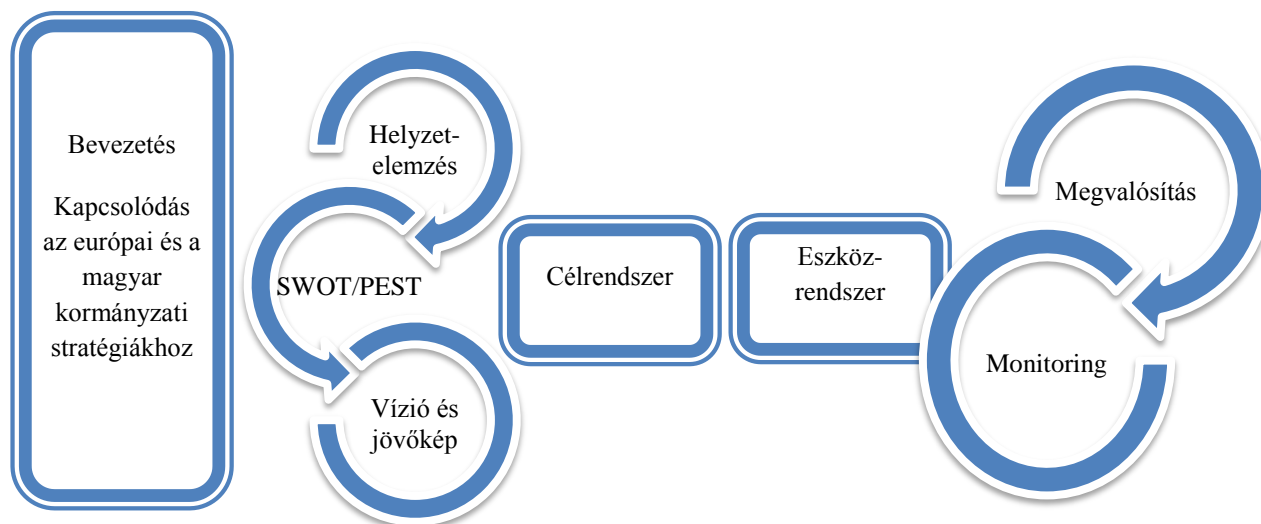
I. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia a Digitális Nemzet Fejlesztési Program megvalósításával kapcsolatos aktuális feladatokról, valamint egyes kapcsolódó kormányhatározatok módosításáról szóló 1486/2015. (VII. 21.) Korm. határozat 6. pontjában meghatározott feladat teljesítése érdekében készült, melyben a Kormány felhívta az emberi erőforrások miniszterét, hogy gondoskodjon a feladatkörét érintően a Digitális Nemzet Fejlesztési Program (a továbbiakban: DNFP) megvalósítását elősegítő közgyűjteményi digitalizálási stratégia elkészítéséről.

A stratégia szorosan kapcsolódik a **Digitális Jólét Program** végrehajtásához, mivel a közgyűjtemények – a szélessávú internetelés lehetőségeit kihasználva – meghatározó tartalomszolgáltatóvá kívánnak válni.

A stratégia felépítése követi a kormányzati stratégia-alkotás terén általánosan elterjedt módszertant:

- a **bevezető** részben rögzíti a stratégia-készítés **indíttatását** (miért készül) és **mandátumát** (milyen felhatalmazás alapján), majd **értelmezi és lehatárolja** a stratégia tárgyát, bemutatja a **terület gazdasági és társadalmi jelentőségét**, a **korábbi releváns stratégiai kezdeményezéseket hazai és nemzetközi szinten**, majd indokolja a **pillérek** kijelölését;
- a **helyzetelemzés átfogó** képet ad a közgyűjteményi ágazat digitalizálási tevékenységének jogszabályi környezetéről, majd **elemzésekkel mutatja be a digitalizálási tevékenység korábbi és jelenlegi helyzetét**;
- a **SWOT/PEST** elemzés **pillérek szerint** veszi számba az adott területen azonosított erősségeket és gyengeségeket, illetve lehetőségeket és kockázatokat, valamint a makro környezeti tényezőket;
- a **jövőkép** fejezetben a stratégia összefoglalja, hogy a jelenlegi helyzethez képest milyen **értékalapú jövőkép** jelenti a célok kijelölésének kiindulópontját;
- a **stratégia célrendszerének alapját** a jövőkép és a jelenlegi helyzet eltéréseinek azonosítása képezi; a célrendszer legmagasabb szintjén az átfogó stratégiai célok szerepelnek, ezeket bontják ki, konkretizálják a pillérenkénti célok;
- a pillérenkénti célok megvalósítását szolgálja a **stratégiai eszközrendszer**, amely az eszközöket azok jellege szerint is csoportosítja (szabályozási, közpolitikai és fiskális/támogatási eszközök); a fejezet a **stratégiai cél- és eszközrendszer összefüggésének** bemutatásával válik teljessé, majd a **megvalósítás** a megfogalmazott (eszközrendszer) akciók kibontását jelenti.

II. BEVEZETÉS

„Vállaljuk, hogy örökségünket, a magyar kultúrát, egyedülálló nyelvünket, a Kárpát-medence ember alkotta és természet adta értékeit ápoljuk és megóvjuk. Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos felhasználásával védelmezzük az utánunk jövők életfeltételeit.” - Magyarország Alaptörvénye, Nemzeti Hitvallás

A közgyűjteményeknek, melyek országunk felbecsülhetetlen értékű örökségét őrzik, kiemelt felelősségük van az Alaptörvényben lefektetett elvek megvalósításában. Választ kell adniuk arra a kérdésre, hogy hogyan lehet ezt a hatalmas tudásanyagot gyorsan és élményszerűen elérhetővé tenni a felhasználók lehető legszélesebb rétege számára.

A közgyűjteményi szféra a tudásalapú társadalom egyik legfontosabb tartalomszolgáltatója. Ezért a magyar kultúrafogyasztók érdeke a lehető legteljesebb körű és a lehető legszabadabb formában történő hozzáférés a kulturális javakhoz. Ebben a folyamatban kitörési pontot jelent a digitális világ eszközzrendszere.

A digitális tartalmak hozzáférhetővé tétele hozzájárul a Kormány nemzet- és társadalompolitikai céljainak megvalósításához, így különösen a kulturális alapellátás kiteljesítéséhez, melynek fő célja – a magyar kulturális identitás erősítése érdekében – a kultúrához és kulturális értékekhez való szabad hozzáférés biztosítása.

A Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia átfogó, szakaszosan megvalósítható koncepciót tartalmaz, amely 2017-től folyamatosan és egyre bővülő mértékben biztosítja a közgyűjtemények tartalomszolgáltatását.

A magyar közgyűjtemények digitalizálásának átfogó, több szakaszra bontott programja jelentőségében messze túlmutat az érintett intézmények falain: az egész magyar (határon belüli és határon túli) kulturális örökség anyagának dinamizálását kívánja megvalósítani, ide értve a külföldi magyar intézményeknél, szervezeteknél őrzött magyar vagy magyar vonatkozású kulturális javak digitalizálását is. Ennek hatása nemcsak kulturális, hanem gazdasági szempontból is érzékelhető: az egész nemzet információgazdálkodási stratégiájára befolyással van.

A koncepció a megvalósítás első szakaszában (2017-20 között) új pályára kívánja állítani a közgyűjteményeket, meghatározó tartalomszolgáltató pozícióba helyezve azokat. Ily módon a stratégia nem a digitalizálás technológiai és szakági módszertani kérdéseire koncentrálna, hanem bemutatja azt a szolgáltatási modellt, amelynek segítségével a közgyűjtemények képesek megfelelni a legkülönbözőbb felhasználói igényeknek. Ezek körében kiemelt szerepet szán a Digitális Oktatási Stratégia releváns céljai megvalósításának.

A közgyűjtemények digitalizálása több évtizedes múltra tekint vissza, azonban a nagy kiterjedésű hálózatok (WAN) elterjedéséig ez a tevékenység technológiai jellegű volt, és a helyben történő katalogizálást, keresést szolgálta. Ennek megfelelően a digitalizálás – a lokális felhasználáshoz igazodva – szigetzerű megoldásokat hozott létre.

A hálózatok elterjedése új szakaszt jelentett, de eleinte csak magukat a közgyűjteményeket kötötte össze, így a digitalizálás továbbra is a közgyűjteményi belső igényeket szolgálta ki,

miközben a végfelhasználók továbbra is helyben, a közgyűjteményekben találkoztak a digitalizált elemekkel.

A lakosságot és az egyéb felhasználókat is tömegesen elérő hálózatok gyökeresen változtatják meg a közgyűjteményekkel szemben megfogalmazott elvárásokat. A tárolás helye egyre inkább elválnak a fogyasztás helyszínétől, ezért a digitalizálással szembeni elvárások is megváltoznak. A fogyasztás tárgya ma már a digitális másolat, ezért azt olyan formában kell elkészíteni, hogy az minél jobb felhasználói élményt biztosítson a legnagyobb hatékonyság mellett.

A digitális másolat hozzáférhetővé tétele csak akkor válik felhasználóbaráttá, csak akkor stimulálja a használatot, ha könnyen kereshető és olyan többletinformációkat tartalmaz, amelyek relevánsak az egyes felhasználói csoportok számára.

A stratégia megvalósítása során nem elég figyelemmel lenni a digitális kompetenciaképzés szempontjaira, ugyanis a képzett felhasználó nem fogja felhasználni a digitalizált állományt, ha érdeklődését nem éri el a szolgáltatott tartalom, ha annak elérése bonyolult és körülményes, vagy ha számára nem érthető információkat hordoz.

Csak a közvetlen felhasználói igényekre reflektálni képes digitalizálás segíti elő a közgyűjteményi tartalmak tömeges használatát. Ebben a rendszerben a felhasználó az egyes közgyűjteményekkel már nem szükségszerűen találkozik, hanem csak a közgyűjtemények hálózata által nyújtott egységes szolgáltatással szembesül.

A fenti elvek szerint végiggondolt, meghatározott szakmai szempontok szerint működő, egységes szolgáltatást nyújtó, a végfelhasználó igényeit központba helyező stratégia még nem került megfogalmazásra.

A közgyűjtemények digitalizálási stratégiája szoros összefüggésben van azokkal a szakágazati stratégiákkal, amelyek az ÁROP 1.1.19-2012/2012 Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program keretében készültek el, megalapozva a 2014-20-as szakági uniós fejlesztések lehetőségeit és kijelölve azokat a hazai támogatási célokat, amelyek segítségével a közgyűjtemények valódi társadalmi szerepvállalása elérhetővé válik. Más-más módon, de valamennyi közgyűjteményi szakági stratégia megfogalmazta a legfontosabb célt, amely a rendszerek fenntarthatóságát biztosíthatja: ez a társadalmi szerepvállalás erősítése, amely a leghatékonyabban a szolgáltatások bővítésével, illetve az állampolgári igényeket kiszolgáló, azokra reflektáló szolgáltatások előtérbe helyezésével érhető el.

Ily módon jelen stratégia megvalósítása a közgyűjtemények átfogó szemléletváltásának meghatározó eleme.

A stratégia a részletes helyzetértékelés és a célrendszer kijelölése mellett meghatározza a megvalósítás legfontosabb eszközeit.

A KDS végrehajtása során lehetőség nyílik arra, hogy a közgyűjtemények tartalmait elérhetővé tegyünk egy olyan magyar **közgyűjteményi online kereső rendszerben (Nemzeti Adattár Projekt)**, amelynek alapja a közgyűjtemények együttműködése és egy egységes, könnyen kezelhető adat-nyilvántartási rendszer megléte.

A cél az, hogy a **nemzeti öntudatra nevelés** és a **nemzeti alapműveltség** elsajátítása során támaszkodni lehessen kulturális-szellemi örökségünk valamennyi, közgyűjteményben fellelhető adattartalmára. Ennek legfontosabb feltétele az **egységes közgyűjteményi kereső rendszer létrehozása**, egy olyan, felhasználóbarát, inspiráló és élményt jelentő közös keresési felület kialakítása, amely összekapcsolja a **különböző tartalmakat** és az **együttműködésre építve** egy speciális közgyűjteményi, **szabványosított interface-t hoz létre**.

III. AZ EURÓPAI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG DIGITALIZÁLÁSÁNAK IRÁNYAI

1. Stratégiai alapok

a) Lundi alapelvek

Az Európai Unió tagállamainak képviselői és szakértői **2001-ben** megalkották a Lundi alapelveket, amelyek **megalapozták az európai kulturális örökség digitalizálásának irányait**. Deklarálták, hogy „Európa kulturális és tudományos tudáskincset hordozó forrásai egyfajta sajátos közvagyonot képeznek, belőlük áll össze sokszínű társadalmaink kollektív és egyre gyarapodó emlékezete, amely egyben szilárd alapul is szolgál a digitális tartalomipar fejlődéséhez”.

b) MINERVA Projekt

Az Olasz Kulturális Minisztérium irányításával 2002-ben hozták létre hét tagállam közreműködésével a MINERVA Projektet, amely 2004-ben, az akkor újonnan csatlakozó tagállamokat is bevonta a kulturális örökség digitalizálásának összehangolásába. A projektben a kulturális minisztériumok és intézmények közösen vettek részt, hazánkat a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és az Országos Széchényi Könyvtár közösen képviselte. A cél egy európai adatbázis létrehozásának előkészítése volt, amelyben az európai kulturális örökség dokumentumai közösen kereshetők.

c) Európai Digitális Menetrend

Az Európai Unió deklarált célja a kontinens versenyképességének növelése érdekében. Az Európai Bizottság véleménye szerint az új információs technológiák megfelelő használata elősegítheti a munkahelyteremtést, az egyének életminőségének javítását és a gazdasági növekedést is. Az Európai Bizottság 2010-ben ismertette az „Európa 2020” stratégiát, melynek egyik pillére az Európai Digitális Menetrend.¹

A digitális menetrend az információs és kommunikációs technológiákban (IKT) rejlő lehetőségek hatékonyabb kiaknázását javasolja az innováció, a gazdasági növekedés és a haladás előmozdítása érdekében. Egyik kulcsterülete Európa kulturális emlékeinek digitalizálása és megőrzése; ide tartoznak a nyomtatott dokumentumok (könyvek, periodikák), fényképek, műtárgyak, levéltári iratok, hangfelvételek, audiovizuális dokumentumok, műemlékek és a régészeti lelőhelyek.

Az Európai Digitális Menetrendben megfogalmazott uniós elvárások mentén alakult ki Magyarország 2014-20-as stratégiája, a Nemzeti Infokommunikációs Stratégia.

¹ A Bizottság közleménye (2010. május 19.) az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az európai digitális menetrend COM(2010)245

d) Jelentés a Bizottsági Ajánlások Alkalmazásáról 2011/711/EU 2013-2015

A Bizottsági Ajánlások Alkalmazásáról 2011/711/EU 2013-2015 szóló jelentés alapján elmondható, hogy nincs egységes uniós megoldás a digitalizálás koordinálására.

Egyetértés van abban, hogy a kulturális tartalmak digitális megjelenítése és hozzáférhetővé tétele kiemelt jelentőségű, ugyanakkor a megvalósítás terén a tagállamok egyedi megoldásokat alkalmaznak. A jelentésből az is jól látszik, hogy a kis és közepes méretű országok központi vagy ágazati stratégiákkal, illetve stratégiai tervekkel szabályozzák a közgyűjteményi digitalizálást.

Nemzeti finanszírozású, nagyszabású programok öt tagállamban vannak, ugyanakkor minden tagállam finanszírozza kulturális öröksége digitalizálását. A digitális adatbázisok többnyire széttagoltak, de léteznek jó példák a központi programokra és adatbázisokra is.

Franciaország élen járt a kulturális örökség digitalizálásában, hiszen már 1997-ben elindította a Gallica-programot, 2005-ben Jean-Noël Jeanneney, a francia nemzeti könyvtár igazgatója a Google programjával szemben az Europeana létrehozása mellett állt ki, ahová a legtöbb digitális dokumentumot jelenleg is Franciaország szolgáltatja.

Csehország a közgyűjtemények számára központi nyilvántartó rendszert működtet: a Cseh Központi Kulturális Örökség Nyilvántartórendszert, amelyet a Nemzeti Kulturális Örökség Intézet koordinál.

A központositott koncepció nem minden országban működik. **A britek** tematikus alapon koordinálják a digitalizálási munkákat, de **Skóciában, Walesben és Észak-Írországbán** átfogó kulturális stratégia létezik.

Összegezve elmondható, hogy az Európai Unió országai különböző elveken tervezik és végzik a digitalizálást:

- nemzeti stratégiák vagy tervek alapján digitalizál 10 tagállam: Csehország, Észtország, Lettország, Litvánia, Svédország, Szlovénia, Finnország, Szlovákia, Lengyelország, Románia;
- nemzeti finanszírozású programok alapján 5 tagállam: Görögország, Horvátország, Lengyelország, Románia, Szlovákia;
- szakterület-specifikus tervek alapján 5 tagország: Csehország, Észtország, Finnország, Lengyelország, Svédország;
- minisztériumi vagy kiemelt intézményi tervek alapján 7 tagállam: Ausztria, Belgium, Németország, Spanyolország, Magyarország, Málta, Hollandia;
- regionális tervek alapján 2 tagállam: Spanyolország, Hollandia;
- különböző intézményi stratégiák és kezdeményezések alapján 6 tagállam: Bulgária, Dánia, Olaszország, Luxemburg, Portugália, Egyesült Királyság.

Németországban és Hollandiában intézményi együttműködések alapján digitalizálnak. Németországban 2013-ban a Német Digitális Könyvtár novemberi találkozásán úgy döntöttek, hogy a nemzeti digitalizálási terv nem célravezető, ezért azt az irányt választották, hogy a különféle intézmények saját hatáskörben döntsenek a digitalizálásról.

Hollandiában a kormány jelentős erőforrást biztosított a digitalizálási tevékenységre, amely a közgyűjteményi szakterületek közötti együttműködésekre épít, és amely a Digitális Örökség Hálózaton jelenik meg.

Norvégia nem uniós tagállam, mégis példaértékű lehet, hogy minden Norvégiában kiadott könyvet digitalizáltak. A teljes állományon belül kb. 50 ezer a jogvédett művek száma; ezek közzététele után az állam fizeti a jogdíjat a jogvédő szervezetekkel történt megállapodás alapján.

Finanszírozás tekintetében is eltérőek az egyes országok stratégiái. A legtöbb ország állami forrásokból digitalizál, míg a Strukturális Alapokból finanszíroznak digitalizálást az alábbi országokban: Csehország, Észtország, Lettország, Litvánia, Lengyelország. Több tagállamban a nemzeti könyvtárak a Google-lal megállapodva, gyűjteményük egy részét digitalizáltatják, mint például Lengyelországban és Ausztriában.

Norvégiában a tömeges digitalizálást az adófizetők pénzéből finanszírozzák. Az elektronikus formátumban közzétett dokumentumok 80%-át már legalább egyszer használták, így Norvégiában úgy gondolják, hogy az intenzívebb használat adja meg ezeknek a beruházásoknak az értelmét. Ez az adat egyben alkalmas arra is, hogy meggyőzzék a választópolgárokat, illetve a döntéshozókat arról, hogy erre igenis érdemes költeni.

e) Az Európai Bizottság ajánlása a kulturális javak digitalizálásáról

Az Európa Tanács 2010. november 18–19-én tartott ülésén meghatározott, 2011–2014-ig terjedő kulturális munkaterve hangsúlyozza a digitalizálás területén az összehangolt fellépés szükségességét.²

Az ajánlás a Comité des Sages („Bölcsök Tanácsa”) jelentésére támaszkodva hangsúlyozza a digitális kulturális tartalom rejtegetett gazdasági potenciált: „Európának sürgősen cselekednie kell a digitalizálás és digitális megőrzés előnyeinek kiaknázása érdekében. Ha a tagállamok nem fokozzák beruházásaikat ezen a területen, fennáll a kockázat, hogy a digitális átmenet kulturális és gazdasági előnyei nem Európában, hanem más földrészekeken jelentkeznek. A digitalizált anyagok újra felhasználhatók kereskedelmi és nem kereskedelmi célokra egyaránt: például tanulási és oktatási tartalom fejlesztésére, illetve ismeretterjesztő anyagok, turisztikai alkalmazások, játékok, animációk és tervezési eszközök részeként, feltéve, hogy a szerzői és a szomszédos jogokat teljes mértékben tiszteletben tartják.”

Az ajánlás felhívja a figyelmet arra, hogy a digitalizálás fontos anyagokkal látja el a kreatív iparágakat, amelyek az EU GDP-jének 3,3 %-át és foglalkoztatásának 3 %-át adják.

f) Digitális Egységes Piac Stratégiája

A digitális egységes piaci stratégia 3 pillérre építve 16 intézkedést határoz meg, amelyeket a Bizottság 2016 végéig valósít meg. Az első pillér 6. intézkedésének kiemelt célja, hogy a szabályozás elősegítse azt, hogy a polgárok számára elérhetőbbé váljanak az internetes kulturális tartalmak, amely hozzájárul a kulturális sokféleség fenntartásához és bővítéséhez. További cél, hogy új lehetőségeket nyisson meg a tartalomipar számára.

² 2011/711/EU: A Bizottság ajánlása a kulturális anyagok digitalizálásáról és online hozzáférhetőségéről, valamint a digitális megőrzésről

2. Operatív megvalósítási minták

A közgyűjteményi tartalmak egységes szempontú és koordinált, felhasználói szempontokat is figyelembe vevő közzétételére több jól működő példát találunk, akár Európában, akár Magyarországon. Ezek alapján látható, hogy milyen alapvető technikai és tartalmi feltételeket kell figyelembe venni egy jól működő stratégia végrehajtása érdekében.

a) Europeana

Első helyen a 2008-ban létrehozott Europeana projektet érdemes kiemelni, amely a legnagyobb léptékű, összeurópai vállalkozás. A rendszer tartalomkezelése alapvetően cross-domain jellegű, tehát az oldal csak fogadja az egyes objektumokhoz tartozó metaadatokat, kereső felületre integrálja azokat, majd a sikeres keresést követően már átirányítja a felhasználót az adott intézmény oldalára, tehát a tényleges tartalomszolgáltatás, és az ahhoz kapcsolódó feladatok az egyes intézmények hatáskörében maradnak.

A projektben jelenleg 40 ország vesz részt, 155 aggregátor intézmény közvetíti a kulturális tartalmat 3521 intézményből. Jelenleg közel egy millió a magyarországi elérhető digitalizált objektumok (kép, szöveg, videó és hangfelvétel) száma, amely az Europeana állományának mintegy 1,8%-a. Az Europeanan elérhető digitális objektumok száma 2016 októberében 53.576.458 volt, ebből a magyarországiak száma 977.457.

A jelentős EU-s költségvetésből kiépített rendszer látogatottsága elmarad az elvárttól. A 2013. januári 1 411 000 látogatáshoz képest 2016 szeptemberében már csak 296 000 látogatót regisztráltak az Europeanan. Az érdeklődés visszaesése folyamatos jelenség. Az Europeana hazai látogatottsága így alakult: 2013 januárjában 11.734 magyarországi látogatót regisztráltak, míg a havi látogatók száma 2016 szeptemberében is lényegében ugyanennyi volt: 11.893 fő. A legnagyobb látogatottságot 2016 márciusában mérték, ekkor a látogatók száma 39.475 fő volt. Európai összevetésben ez nem rossz eredmény, hiszen a környező országokban (Szlovákia, Lengyelország) ennél alacsonyabb, vagy legfeljebb ekkora (pl. Ausztria) látogatottságot mértek. Feltűnő, hogy ugyanakkor a nagy európai államok, amelyek jóval nagyobb lakossággal és digitális tartalomarányal bírnak az Europeanában, relatíve alacsony látogatottsági adatokat produkálnak. 2016 szeptemberében az alábbiak szerint alakultak az Europeana-t használók havi látogatottsági adatai: Németország: 25.676 fő, Franciaország 15.157 fő, Nagy-Britannia 23.321 fő, Olaszország: 15.644 fő.

b) Deutsche Digitale Bibliothek

Az Europeanához hasonlóan működik a Német Digitális Könyvtár, azaz Deutsche Digitale Bibliothek, amely Németország legnagyobb tartalomszolgáltatási vállalkozása. A projekt mögött neves intézmények állnak, az adatokat könyvtárak, levéltárak, múzeumok, tudományos és művészeti intézetek, kép- és mozgóképparchívumok szolgáltatják.

Az adatszolgáltatásban és digitalizálásban jelenleg 1842 német intézmény vesz részt, a szervezők azonban folyamatosan bővítik az együttműködők körét. A projekt célja, hogy a Német Digitális Könyvtár néhány éven belül a legnagyobb német virtuális tudásbázissá és online gyűjteménnyé fejlesszék. A projektvezetők a német kultúrkinccs feltérképezésénél a nemzeti gyűjtemények anyaga mellett a kisebb, unikális archívumok ritkaságaira is különös gondot fordítanak.

Az Europeana-hoz hasonlóan a portál rövid leírásokat és mintaképeket ad, majd elirányít a dokumentumot őrző intézmény adatbázisához, ahol a dokumentumot teljes egészében meg lehet tekinteni, illetve további, részletes kereséseket lehet végezni.

c) Európai Levéltári Portál

A levéltárak, annak ellenére, hogy részt vettek az Europeana-ban is, maguk is előálltak a saját európai projektjükkel, ennek eredményeként jött létre az Európai Levéltári Portál, amely az Europeana levéltári központi aggregációs portálja. A portálon 6838 levéltári intézmény regisztrált, amely 249 millió levéltári leírási egység közös keresését valósítja meg, számos esetben közvetlen elérést biztosítva a levéltári digitalizált tartalomhoz is.

A fentiekből jól látható, hogy az intézményi részvétel mindkét kezdeményezés esetében elengedhetetlen. Fontos kritérium, hogy a közgyűjtemény megfelelő minőségű és megfelelően karbantartott online publikálásra képes adatbázisokkal rendelkezzen, amelyek folyamatosan tudják biztosítani a tartalomszolgáltatást, tehát az intézmények a tartalomszolgáltatáshoz elengedhetetlen fenntartási kötelezettségeiknek is eleget tudjanak tenni.

d) MICHAEL - Multilingual Inventory of Cultural Heritage in Europe portál

Az európai kulturális örökség gyűjteményeinek katalógusa, amely elsősorban kulturális és oktatási, illetve turisztikai céllal alakult. Egy olyan OPAC, amely közel 10 000 európai digitális gyűjteményt integrál egy felületre 16 nyelven. A kereséseket többféle szempont alapján el lehet végezni, többek között célközönség és téma szerint. Egy olyan nyitott rendszer, amelybe bárki csatlakozhat és a nyílt forráskód következtében igényei szerint formálhatja. Fő célja, hogy a tagállamok adatai minél teljesebben integrálódjanak az európai lehetőségekbe.

A projekt és folytatása, a MICHAEL Plus az Európai Bizottság eTen programjának finanszírozásából működnek. A két összehangolt program elősegíti a közgyűjteményi területek (könyvtárak, múzeumok, levéltárak) közötti együttműködést, így könnyebben megtalálhatóvá, elérhetővé és tanulmányozhatóvá válnak az európai digitális gyűjtemények.

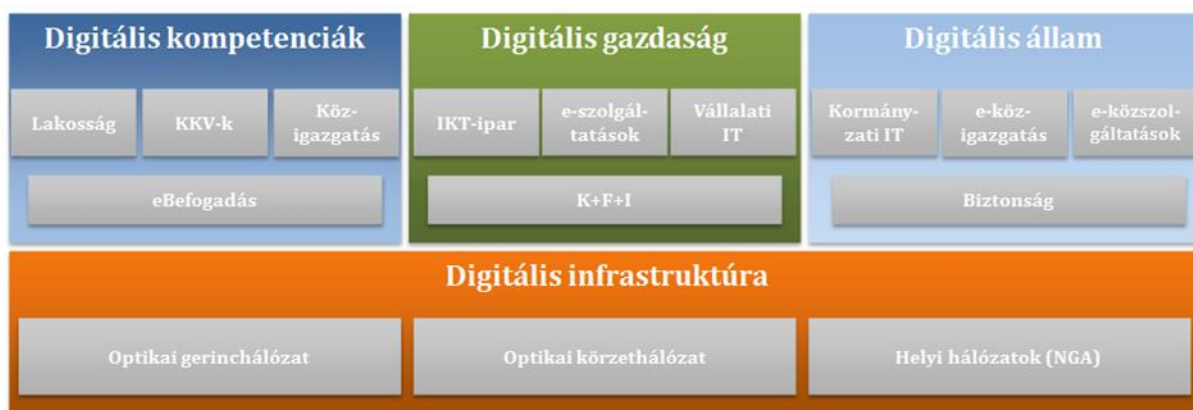
IV. KAPCSOLÓDÁS HAZAI KORMÁNYZATI STRATÉGIÁKHOZ

A közgyűjteményi digitalizáláshoz közvetlenül kapcsolódó kormányzati stratégiák:

- Nemzeti Infokommunikációs Stratégia 2014-2020
- Az internetről és a digitális fejlesztésekről szóló nemzeti konzultáció (InternetKon) eredményei alapján a Kormány által végrehajtandó Digitális Jólét Programjáról szóló 2012/2015. (XII. 29.) Korm. határozatban elfogadott Digitális Jólét Program
- A köznevelési, a szakképzési, a felsőoktatási és a felnőttképzési rendszer digitális átalakításáról és Magyarország Digitális Oktatási Stratégiájáról szóló 1536/2016. (X. 13.) Korm. határozat alapján elkészült Digitális Oktatási Stratégia

1. Nemzeti Infokommunikációs Stratégia 2014-2020 (NIS)

A Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia a NIS három pilléréhez kapcsolódik.

Digitális Állam Pillér lényege:

A kormányzat működését támogató belső infokommunikációs technológia, a lakossági és vállalkozói célcsoportnak szóló elektronikus közigazgatási szolgáltatások, illetve az állami érdekkörbe tartozó egyéb elektronikus (pl. egészségügyi, oktatási, könyvtári, kulturális örökséghez kapcsolódó vagy az állami adat- és információs vagyron megosztását célzó) szolgáltatások, valamint e szolgáltatások biztonsági hátterének biztosítása. A cél olyan átfogó szolgáltatások fejlesztése, amelyek az állampolgárok életminőségét növelik.

E pilléren belül külön nevesítve van az analóg közgyűjteményi állomány digitalizálása és az e-levéltári fejlesztések.

A pillér célrendszerének meghatározása a „C3. Kapjon az eddiginél nagyobb hangsúlyt az elektronikus közszolgáltatások fejlesztése” pontjában így fogalmaz: 2016-ra kerüljön felmérésre a digitalizálandó gyűjtemények köre (könyvtári, levéltári, kulturális, művészeti stb.) és 2020-ra történjen meg a dokumentumok 50%-ának digitalizálása.

Digitális Kompetenciák Pillér lényege:

A lakosság digitális kompetenciáinak fejlesztését kívánja támogatni annak érdekében, hogy csökkenjen a digitális írástudatlanság és a digitális megosztottság, és növekedjen a kulturális szolgáltatások elektronikus úton történő befogadása. Ezen a területen is kiemelt szerep jut a közgyűjteményeknek, ezen belül a könyvtáraknak, amelyek aktívan vesznek részt már jelenleg is a kompetenciaképzésben. A könyvtári rendszer teljes intézményhálózatával és szakembereivel képzések és alkalmazások segítségével hatékony részt vállal a digitális szakadék enyhítésében. Az EFOP 3.3.3. -VEKOP/16 Országos múzeumi és könyvtári központi fejlesztés című pályázati projekt keretében sor kerül a közgyűjteményekben dolgozók digitális kompetenciafejlesztésére is.

Digitális Gazdaság Pillér lényege:

Az információs és kommunikációs technológia (IKT) szektor által biztosított elektronikus szolgáltatásokat igénybe vevő vállalkozások külső és belső informatikai rendszereinek fejlesztését, az IKT-n alapuló fejlesztésekre irányuló kutatás-fejlesztési és innovációs tevékenység ösztönzését tartalmazza. A kulturális tartalmak hosszú távú megőrzése és hozzáféréseinek folyamatos biztosítása jelentősen ösztönözheti a hazai kutatásfejlesztést, amely nyilvánvaló innovációs erőt jelent.

A NIS a célok megvalósítását szolgáló **eszközök (E.)**, illetve az egyes eszközökhöz tartozó intézkedések (**akciók, A.**) sorában szintén szól a közgyűjteményi terület fontosságáról:

E1. Digitális kompetenciák fejlesztése körében megfogalmazza a közgyűjtemények szerepét a digitális szakadék csökkentésében a közösségi terek (eMagyarország Pontok, IKSZT-k, könyvtárak stb.), illetve oktatási, kulturális és közösségi intézmények bázisán, a leginkább rászoruló célcsoportokra fókuszálva (pl. munkanélküliek, hátrányos helyzetű családok, idősek stb.).

A4. A közösségi internet szolgáltató helyek fejlesztése, valamint a köznevelés és közösségi internet szolgáltató helyek kapcsolatának erősítése (integrált közösségi terek (pl. eMagyarország Pontok, Postai Agóra helyszínek, IKSZT-k, közösségi házak, Teleházak, könyvtárak stb.) és programok létrejöttének és hálózatba szerveződésének támogatása, az eTanácsadók, pedagógusok és egyéb véleményvezérek kapcsolatának erősítése, biztosítva az adott településen a digitális írástudás közösségi keretek között történő fejlesztését.

E4. Közintézmények hálózati hozzáféréseinek fejlesztése körében hangsúlyozza az állami, és önkormányzati intézmények hálózati hozzáféréseinek szükségességét (egészségügyi, oktatási, közgyűjteményi, szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi, kulturális intézmények, önkormányzatok) területen.

E4. Magas szintű és korszerű lakossági és vállalati e-szolgáltatások bevezetése

A3. Digitalizálási stratégia mentén az analóg közgyűjteményi állomány digitalizálása, e-levéltári fejlesztések.

A4. Az EU közadatok újrahasznosítását szabályozó irányelv teljes körű implementálása, biztosítva a gyakorlatban is a közadat vagyon nyilvános hozzáférhetőségét, átlátható viszonyokat teremtve a közadatok újrahasznosításának piacain.

2. Digitális Jólét Program (DJP)

A Kormány az internetről és a digitális fejlesztésekről szóló nemzeti konzultáció (InternetKon) eredményei alapján megfogalmazta a Digitális Jólét Programot, amely a közgyűjteményi digitalizálási stratégiát érintő célokat is kitűzött.

A DJP abból a megállapításból indul ki, hogy egy ország digitális helyzetének megállapításakor vizsgálni kell a mobil és vezetékes hálózatok fejlettségét, azok hozzáférhetőségét, a digitális tartalmak kínálatát, ide értve természetesen az e-közigazgatás és az e- egészségügy szolgáltatásait, de nem kevésbé a közgyűjteményi tartalmakat, valamint az állampolgárok digitális kompetenciáinak fejlettségét.

A Program komplex rendszere a digitalizáció társadalmi és gazdasági hatásainak optimalizálását célozza meg, annak érdekében, hogy a technológiai fejlődést a társadalom és a gazdaság minél inkább kiaknázhassa, annak előnyeit maximalizálhassa.

A Digitális Jólét Program a közgyűjteményekre, mint meghatározó fontosságú tartalomszolgáltatókra tekint. A Program akkor éri el célját, ha (1) a megfelelő tartalmat, (2) a megfelelő időben, (3) a megfelelő érintettnek el tudja juttatni. Jelen stratégia ennek az elvnek figyelembevételével készült.

3. Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája

A DJP célrendszeréhez igazodva a köznevelési, a szakképzési, a felsőoktatási és a felnőttképzési rendszer digitális átalakításáról és Magyarország Digitális Oktatási

Stratégiájáról szóló 1536/2016. (X. 13.) Korm. határozat alapján készült el Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája, amely a jövőben megfelelő kapcsolódási alapot nyújthat a Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégiában megfogalmazott célok eléréséhez. Tekintettel arra, hogy a közgyűjteményi rendszer egyik legjelentősebb „felvevő piaca” az oktatási rendszer, ezért elengedhetetlen a területek közötti szinergia megteremtése.

A Digitális Oktatási Stratégia a „2.4.2.5 Digitális központi támogató szolgáltatások kialakítása” pontjában az alábbi célt határozza meg: *„a további fejlesztés során valósuljon meg a közgyűjteményi tartalomtárakkal és a Médiszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap archívumaival átjárhatóan kereshető rendszer kialakítása, valamint a Nemzeti Köznevelési Portál tartalmi és funkcióbeli aktualitásának megőrzése, folyamatos fejlesztésének biztosítása.”*

A két területet szorosan összeköti a jelenlegi helyzet: mind az iskolarendszer, mind a közgyűjteményi terület a digitális átállás folyamatában van. A tudásközvetítés során segíteni kell az embereket a hatalmas mennyiségű információ kezelésének képességének elsajátításában, legyenek a köznevelés célcsoportjai vagy minden más állampolgár. Ez az elvárás átalakítja a 21. század közgyűjteményi intézményrendszerét és annak napi gyakorlatát a proaktív részvételt biztosító tudásközvetítés irányába.

Bár a társadalmi közmegegyezés szerint a közgyűjtemények fontos szerepet töltenek be a nemzeti és civilizációs értékek őrzésében, feldolgozásában, közzétételében és interpretálásában, a közgyűjteményi szféra csak korszerű, innovatív és gyakran frissülő tartalmak előállításával válhat versenyképpé. A korszerű technológiával közreadott anyag az új típusú oktatás számára hiteles, szakmai szempontból garanciával rendelkező forrássá válhat, így az oktatásban játszott szerepe a pedagógus és a diák számára is egyaránt nagyobb lesz.

Ennek érdekében azonban a közgyűjteményeknek valódi tartalomszolgáltatóvá kell válniuk: el kell fogadniuk, hogy a köznevelés igényeihez alkalmazkodva kell a szolgáltatást megvalósítaniuk.

A közgyűjtemények és a digitális oktatás legfontosabb kapcsolódási pontjai:

- A közgyűjtemények rendelkeznek azokkal az alapvető humán és infrastrukturális feltételekkel, amelyek a minőségi digitális tartalomszolgáltatás nyújtásához szükségesek.
- A közgyűjtemények széleskörű digitalizálása révén új típusú oktatási segédanyagok készülhetnek el. Mindez hozzájárul a minőségi tanulási környezet megteremtéséhez, és a digitális kulturális környezet fejlődéséhez.
- A digitális kulturális vagyon kiemelten fontos a távoktatás kultúrájának elterjesztése érdekében, szükséges továbbá szerepének erősítése a hagyományos tananyag használata mellett, ezáltal is ösztönözve a diákokat a minél szélesebb ismeretanyag és tudás megszerzésére.
- A közgyűjtemények digitális tartalomszolgáltatása részt vállal a digitális készségek és képességek, kulcskompetenciák fejlesztésében, az információs műveltség terjesztésében, ezáltal az életminőség javításában.
- Az infokommunikációs eszközök segítségével elérhető közgyűjteményi tartalmak hozzájárulnak az internetes tan- és segédanyagok elterjesztéséhez, amelyek addicionális hatásként csökkentik az egyes régiók közti különbségeket, hiszen a „távoli” tananyag mindenki számára elérhetővé válik.

- Kiemelt cél továbbá a tudományos tartalmakhoz való hozzáférés biztosítása a felsőoktatásban.

A közgyűjtemények oktatási célú tartalomszolgáltatása

- motiválhatja az ismeretszerzést és az önálló tanulást,
- élményt nyújt, amelyet nem csak a közvetített tartalom, hanem maga az interakció, a játékélmény és a társas felfedezés is szolgáltathatja,
- hatékonyan szolgálja a kutatásfejlesztést is.

V. HELYZETELEMZÉS

1. A magyar digitális örökség megőrzésének eredményei

A kulturális örökség digitális megőrzésére és közzétételére jelentős próbálkozások történtek az elmúlt 10-15 évben, amelyek eredményeit és tapasztalatait be kell építeni a stratégia megvalósításába.

a) Adatbázis-építés

Az 1990-es évek végétől előbb a könyvtárakban, majd a múzeumokban és a levéltárakban, illetve az audiovizuális archívumokban is elindultak az első digitalizálási projektek.

A **MAMA (Magyar Múzeumok Adatbázisa) projekt 1996–97-től** indult el, amely új állomást jelentett a múzeumok számára a digitális korszakban. Az ország legjelentősebb múzeumainak gyűjteményeiből álló metaadatbázis célja egy olyan alapadat-struktúra megteremtése volt, amely mindenki számára elérhetővé, nyilvánossá és könnyen kereshetővé tette volna az adatbázisban található információkat. Tényleges működése valójában sohasem indulhatott el. A MAMA projekt az adatcentralizáció megvalósításának első kísérlete volt.

A magyar kulturális örökség digitális egyesítésére kiváló példa a **Bibliotheca Corviniana Digitalis program (2001-2004)**, amely digitális eszközökkel virtuálisan visszaállította Mátyás király egykori könyvtárát, a Bibliotheca Corvinianát vagy korabeli nevén Bibliotheca Augustát, amelynek darabjai különböző országok tulajdonába kerültek a történelem folyamán. A virtuális rekonstrukció mellett a projekt célul tűzte ki a könyvtár tudományos feldolgozását, az eredmények internetes publikálását és a könyvtár népszerűsítését. A Bibliotheca Corviniana Digitalis program összefoglaló neve mindazoknak a részprojekteknek, amelyek Mátyás király könyvtárának rekonstrukciójára vagy annak feldolgozására irányultak.

A **Szabadtéri Néprajzi Múzeum 2003–2004** folyamán nagyszabású digitalizálási programot hajtott végre az akkori Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és az Informatikai és Hírközlési Minisztérium pályázati támogatásával. A projekt keretében egyrészt a korábban megkezdett gyűjteménydigitalizálási munkák folytatását célozták meg, másrészt a folyamatosan gyarapodó digitalizált gyűjteményrészek adatbetöltési feladatait kívánták megoldani és azokat felhasználóbarát módon közzétenni.

b) Stratégiaalkotás

A Magyar Információs Társadalom Stratégia (MITS) és ezen belül **az információs társadalom kulturális ágazati stratégiája 2003-ban készült el**. Ezzel párhuzamosan elkészült az első hazai átfogó, mindhárom közgyűjteményi típusra kiterjedő helyzetjelentés is,

az Országos Széchényi Könyvtár és a Neumann János Digitális Könyvtár és Multimédia Központ irányításával: A magyar kulturális közvagyon feltérképezése. Őrzési helyek, típusok, mennyiségek, digitalizálhatóság, ütemezhetőség, költségigény címmel.

A digitalizálási stratégiák Európa szerte a korai projektek tapasztalatai után készültek el a 2000-es évek elején. Felmérés nyomán, **2005-ben került sor néhány európai (Cseh Köztársaság, Egyesült Királyság, Észtország), kiemelten könyvtári digitalizálási stratégia megismertetésére:** Digitalizálási stratégiák: szakirodalmi szemle – Könyvtári Intézet, Budapest, 2005.

A Neumann Plusz Bizottság 2005-ben a kulturális tárca felkérésére **elkészítette az Országos Könyvtári Digitalizálási Tervet a 2007-2013 időszakra vonatkozóan.** A dokumentum a korábbi hazai és európai tapasztalatokra, illetve az uniós stratégiákra építve olyan célrendszert határozott meg, amelynek számos pontja jelenleg is aktuális és a feladatok tekintetében is irányadó. Ezek közül a legfontosabb az összehangolt országos könyvtári digitalizálási rendszer létrehozása, részvétel európai projekteken, folyamatos állami finanszírozás biztosítása, illetve a privát szféra bevonása.

A levéltári digitalizálás kérdései megjelentek a Levéltárak Középtávú Informatikai Stratégiája (2006-2010) című dokumentumban. 2009-ben Budapest Főváros Levéltára koordinálásában elindult a fővárosi, városi levéltárak és az akkor még önálló megyei levéltárak digitális tartalmainak közös szolgáltatása a Magyar Levéltári Portálon.

A Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet (MaNDA) által felkért kutatócsoport 2012-ben készítette el a MANDALAT a Nemzeti Kulturális Örökség a Digitalizálás technológiai korában című adatpolitikai koncepciót, amely a digitális közgyűjteményi, közművelődési tartalmakat, valamint a digitális formában megjelenő művészeti tartalmakat egy rendszerben kívánta összefogni.

A digitalizálással összefüggő eddigi stratégiai kezdeményezések tapasztalata:

- elsősorban az elméleti előkészítés vonatkozásában tekinthetők sikeresnek, az összehangolt célrendszer és intézkedési terv, valamint a szükséges forrás hiányában,
- napjainkat megelőzően az informatikai háttér fejlettsége nem tette lehetővé a hálózatos együttműködés ma elvárt lehetőségét, a felhő alapú tárolást, a különféle szakrendszerek összehangolását,
- a projektek nem a felhasználó, hanem az adatgazda szempontjait tartották elsődlegesnek, ezért főként a digitalizálás technológiai lépéseire koncentráltak,
- a lezajlott projektek során a magyar szakemberek jelentős tapasztalatot halmoztak fel, amely nem nélkülözhető a jövő tervezésénél: kiérlelődött az az álláspont, hogy az aggregációt közgyűjteményi áganként kijelölt intézmények együttműködésében, szükség esetén további szakági aggregátorok bevonásával valósítsuk meg. A közgyűjtemények szoros és összehangolt munkája nyomán biztosítható a szolgáltatás-orientált digitalizálás.

c) Hazai keresőfelületek és szolgáltatási modellek

Magyar Elektronikus Könyvtár

A 1998-ban elindított Magyar Elektronikus Könyvtár projekt az Országos Széchényi Könyvtárba (OSZK) való beolvadása után rövid idő alatt az ország vezető digitális tartalomszolgáltatójává fejlődött. Az OSZK Digitális Könyvtára (http://www.oszk.hu/digitalis_konyvtar) magába foglalja a könyvtár nagyobb digitális gyűjteményeit, mint például a Magyar Elektronikus Könyvtár, Magyar Elektronikus Periodika Archívum, Digitális Képkönyvtár, Bibliotheca Corviniana Digitalis, Humanus, ELDORADO, valamint a tematikus a honlapokat és virtuális kiállításokat.

Az OSZK Digitális Könyvtára ma minden kétséget kizáróan az ország legnagyobb kulturális tartalomszolgáltatója: a több évtizedes digitalizálási tevékenységnek köszönhetően a digitalizált, valamint az eleve digitálisan létrejött dokumentumok száma többmillió nagyságrendű, a gyűjtemények 2016-os látogatottsági statisztikái alapján az éves látogatószám mintegy 19.380.726.

Hungaricana

A 2015-ben elindított Hungaricana projekt egy év alatt vezető közgyűteményi tartalomszolgáltatóvá fejlődött. Az Országgyűlési Könyvtár, Budapest Főváros Levéltára és az Arcanum Adatbázis Kft. összefogásával létrejött portál jelenleg mintegy 150 közgyűjtemény digitális tartalmait fogja össze. Célja elsősorban az NKA által kiírt digitalizálási pályázatok keretében létrejött tartalmak közös elhelyezése és közreadása. Az oldalon publikált anyagok mennyisége mintegy 5 millió képfájl és 7 millió OCR-ezett oldal, a honlapot éves szinten 2,2 millió látogató használja.

Az oldal kiadója az Országgyűlési Könyvtár fenntartójaként az Országgyűlési Hivatal, kivitelezője az Arcanum Kft.

Az oldal egyik nagy előnye, hogy felhasználók számára is biztosítja a tartalmak kiegészítésének, alakíthatóságának lehetőségét. Ez az úgynevezett „crowdsourcing” közösségi közreműködés megoldás egyúttal lehetőséget kínál a közgyűteményi tartalmak tömeges leírására és az önkéntes munkaerő bevonására a közgyűteményi munkába, mely jó lehetőségeket rejt a középiskolákkal és a felsőoktatási intézményekkel való együttműködésekre is. Ezen „önkéntes munka” feletti kontrollt valamennyi közgyűteményi terület szakembereiből álló szerkesztőség gyakorolja, így csak szakmai szempontból hiteles eredmények jelenhetnek meg az oldalon.

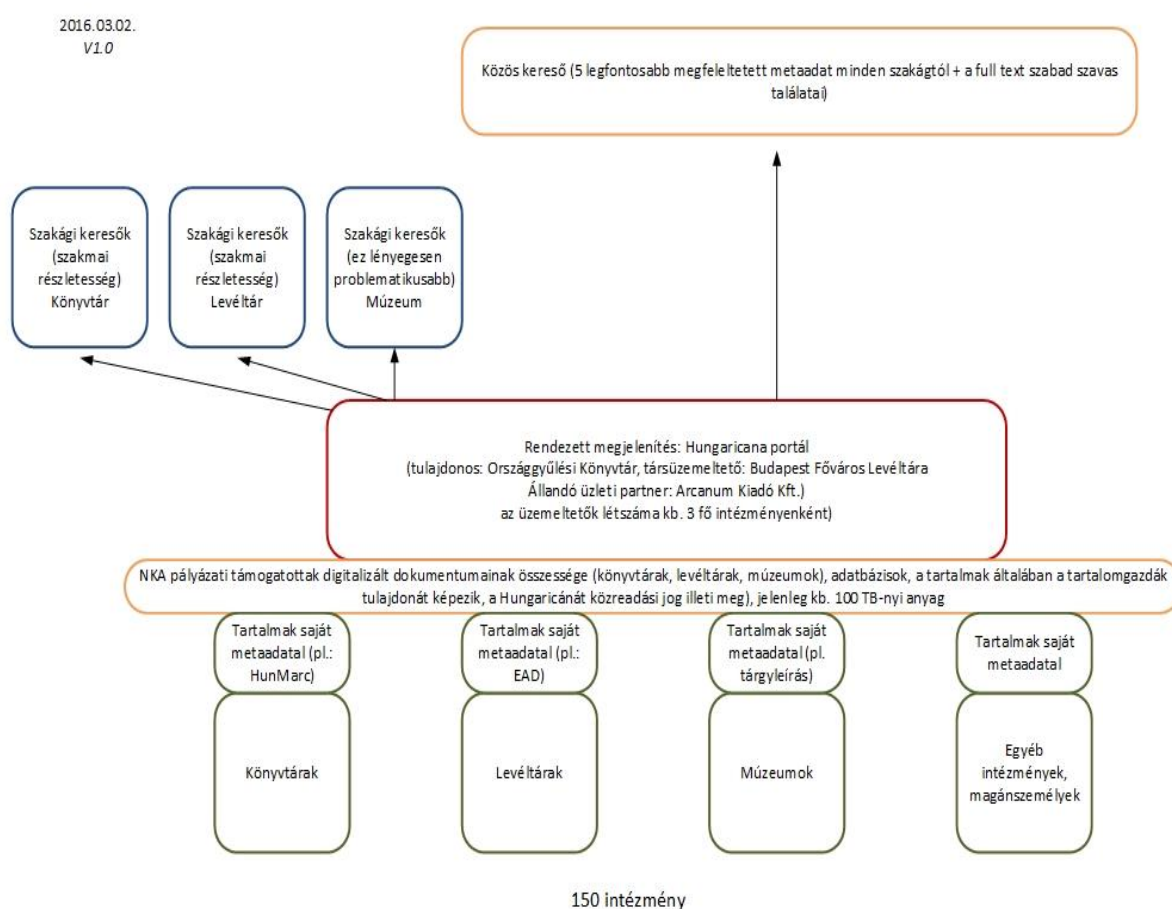
Az oldal sikerességének elsődleges kulcsa, hogy struktúrája és keresési feltételei felhasználó központúak. Technikailag mindössze 5, valamennyi közgyűjtemény leírási rendszerben értelmezhető metaadat segítségével ír le valamennyi egyedi tartalmat, ezáltal könnyen kereshetővé és átláthatóvá teszi az oldalt.

Az oldal nemcsak a metaadatokat fogadja, hanem az ahhoz tartozó képfájlokat is, tehát nem cross-domain jellegű oldal, hanem a tartalom-elhelyezésre fekteti a hangsúlyt.

A projekt nem törekszik kizárólagos tartalom-elhelyezésre, így az oldalon elhelyezett tartalmak lényegi jogai továbbra is tartalomgazdánál, vagyis az intézménynél maradnak. Ezt mutatja az is, hogy a közzétételre szánt képfájlok jellemzően olyan mérettel rendelkeznek, mely részben tartalomszolgáltatói, részben felhasználói szempontból optimális, ám továbbközlésre már nem alkalmas, ezzel is elősegítve az egyes intézmények jogkezelés feletti kontrollját. Emellett az egyes tartalomgazdák által feltöltött tartalom karbantartása és gondozása továbbra is a tartalomgazda feladata, aminek révén a leginkább érvényesül a szakmaiság. Végül a Hungaricana jelentős támogatást tud nyújtani az egyes intézmények számára a digitalizálási pályázatokon való részvételben, mint a finanszírozott projektek elvárt eredményeinek elsődleges realizációs platformja, s így a gyűjteményeket anyagilag is tudja motiválni. A projekt jó példa az intézményközi együttműködésre és privátszféra bevonására. A projekt sikerességét mutatják a statisztikai adatok is: a portált

2015 januárjában 3996 fő, februárjában 28.332 fő (!) látogatta, úgy hogy az még hivatalosan bejelentésre és átadásra sem került. A 2015. áprilisi hivatalos átadás követően 2015 májusában 103.950 fő látogatta a portált, míg a legnagyobb látogatottságot 2016 júliusában érte el a rendszer havi 196.735 látogatóval. Ebben a hónapban a Hungaricana-t majdnem annyian látogatták, mint ez Europeana-t a világ bármely szegletéből összesen. E két csúcspot leszámítva a Hungaricana 70 és 100 ezer közötti látogatót vonz havonta, amely adat az Europeana hazai látogatottságának a többszöröse (hat-tízszere). Összességében a Hungaricana sikere abban áll, hogy egyrészt a felhasználót helyezi középpontba, másrészt a partneri alapon kezelt tartalomszolgáltatókat anyagilag is tudja motiválni, viszont az egyes intézmények által kezelt gyűjtemények vonatkozásában mind a szakmai munkát, mind a lényegi jogokat az intézményeknél hagyja.

Hungaricana felépítés

MúzeumDigitár

A múzeumi területről sikeres példaként említhető a 2014-ben indult **MúzeumDigitár** (muzeumdigitar.hu) platform, amelyhez jelenleg már több mint 65 magyar múzeum, magán és közgyűjtemény (kicsik és nagyok, tehát tájházak és megyei jogú, országos múzeumok is egyaránt) csatlakozott.

A felhasználók közös aggregációs felületére 255 000 múzeumi tárgy került feltöltésre, melyből a tartalomszolgáltatók több mint 77 000 tárgyat a közös webes aggregációs felületen a nagyközönség és a kutatás számára is elérhetővé is tettek. A MúzeumDigitár sikere a legkorszerűbb múzeumi szabványok és felhőalapú technológia alkalmazása és felhasználó központú keresőfelülete mellett abban áll, hogy mennyiség helyett a minőségre

törekszik. Múzeumi szakportálként lehetőséget biztosít a múzeumi tárgyak szakszerű, részletes leírására, amely segítségével a weben megjelenített múzeumi tárgy, mint információban gazdag, kontextusba helyezett, minőségi kultúrtörténeti rekord a nagyközönség és a kutatás számára széleskörűen hasznosíthatóvá válik.

A rendszer Google optimalizált programozásának köszönhetően a múzeumi tárgyak iránt érdeklődő webes felhasználókat nem a saját aggregációs felületén keresztül, hanem sokkal hatékonyabb módon a Google keresések első oldalain pozicionált találatokon keresztül éri el. A MúzeumDigitár rendszer nem akar több lenni, mint egy modern technikai eszköz, amelyet különböző múzeumi köz- és magángyűjtemények akár többnyelvű webes publikációs, illetve igény esetén gyűjteménykezelési feladatok megvalósítására is használhatnak. A rendszer segítségével megjelenített, vagy kezelt múzeumi tartalmak frissítése, azok teljes körű jogkezelése, harmadik félnek történő továbbítása továbbra is kizárólag a tartalomszolgáltató intézmény feladata marad.

MuseuMap aggregációs szolgáltatás (museumap.hu)

2015-ben, egy kétéves szakmai pilot projektet követően, a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Muzeológiai Módszertani és Információs Központja új, közös múzeumi digitális műtárgyadatbázis szolgáltatást fejlesztett ki, amely segíti a múzeumokban keletkezett digitális műtárgyadatok mind szélesebb körben történő on-line megjelenését annak érdekében, hogy a múzeumokban keletkezett digitális műtárgyadatok egy közös keresőfelületen minél szélesebb körben hozzáférhetőek legyenek, ezzel segítve a digitális rekordok társadalmi hasznosulását.

A szolgáltatás működési modellje az Europeana, mint európai szintű aggregációs szolgáltatás működési modelljének hazai adaptációja, azaz az egyes muzeális intézményekben lévő helyi, különböző műtárgy adatbázisokkal kiépített technikai kapcsolatra épül: a helyi rendszerek nemzetközileg elfogadott szabványos adatcsere formátumban szolgáltatják az általuk meghatározott publikus metaadatokat a központi adatbázisnak (MuseuMap), amely időközönként „learatja”, begyűjti ezeket a rekordokat a rendszerekből. A MuseuMap bejegyzett ágazati aggregátor az Europeana adminisztrációs rendszerében, így – igény szerint – képes adatokat szolgáltatni az Europeana-ba is. Ez a fejlesztés 2016-ban realizálódott. Az adatok biztonságos tárolásáról és a folyamatos elérhetőségéről a Magyar Nemzeti Múzeum gondoskodik, professzionális bérelt szerveren. Az átadott tartalmak kezelése jogilag szigorúan szabályozott, ez vonatkozik a szerzői jogokra és a digitalizált anyagok védelmére egyaránt. Semmilyen felhasználói akció nem megengedett, ami sérelmes lehet a tartalomgazdára nézve. A hosszú távú működést a szakmailag és technológiailag megalapozott működési modell, a heterogén adatállományok egységes menedzselése és hozzáadott értékkel történő publikálása, valamint az intézményi háttér (Magyar Nemzeti Múzeum), a folyamatos disztribúció biztosítja. Magyarországon egyedül a MuseuMap nyújt kétnyelvű (magyar és angol nyelvű) szolgáltatásokat annak érdekében, hogy a magyar múzeumok és műtárgyaik a külföldi felhasználók számára is megismerhetőek és kereshetőek legyenek. A partnerintézmények rövid leírásai és az események angolul is elérhetőek az oldalon, a gyűjtemények neveit, valamint a megnevezés, anyag és technika mezők tárgyszavait lefordítjuk angol nyelvre. Az „aratások” során újonnan feltöltésre kerülő tárgyszavakat folyamatosan fordítjuk, a gyűjteményvezető szakmuzeológusokkal együttműködve.

A MuseuMap portálon jelenleg 14 partnerintézmény összesen 187.088 rekordja érhető el, 46.832 digitális objektummal. A szakanyagok összetétele mutatja a múzeumok sokszínűségét: adattári dokumentum, adattári fénykép, iparművészeti, képzőművészeti,

numizmatikai, néprajzi, régészeti, történeti, történeti fénykép. A rekordok feltöltése folyamatosan zajlik.

OnlineData szolgáltatás (onlinedata.museumap.hu)

Sok kisebb múzeum a szűkös anyagi lehetőségek, illetve humánerőforrás hiányában nem tud komolyabb nyilvántartási rendszert működtetni, ezért az MNM, a Kulturális Közfoglalkoztatási Program 4. üteme folyamán, egy weben elérhető gyorsbeviteli felületet alakított ki, melyhez az 5. ütem igényfelmérése alapján már 22 intézmény jelezte csatlakozási szándékát.

Az Online Digitális Adatbeviteli Felület (OnlineData) a saját digitális gyűjteménykezelő rendszert nem működtető, de a MuseumMap aggregációs szolgáltató rendszerhez csatlakozni kívánó muzeális intézmények számára kínál lehetőséget, hogy saját jogosultsági profillal minél gyorsabban és egyszerűbben rögzíthessék a műtárgyaikhoz tartozó leíró adatokat és feltölthessék a hozzájuk tartozó digitális objektumokat. A webes szolgáltatás előnye, hogy nincs szükség külön szoftver telepítésére, az adatbevitel az online elérhető űrlapok segítségével történik.

Az adatbeviteli rendszer komponensei:

- Adatbeviteli űrlap: Az űrlap a műtárgyak leltárba vételéhez szükséges legfontosabb leíró mezőket tartalmazza, amelyek közül néhány az aggregációs felületen való megjelenéshez kötelezően kitöltendő. Kezelése egyszerű, nem igényel különösebb informatikai szaktudást.
- Digitális állomány feltöltés: A műtárgyak leírásához egy vagy több digitális objektum (pl. kép, hang, szöveges dokumentum stb.) feltöltésére van lehetőség.
- Keresés, böngészés: A feltöltött metaadatok mindegyikére biztosított a visszakeresés egyszerű és összetett keresés, valamint böngészés formájában.

Ország-leltár projekt (Nemzeti Kulturális Vagyon Lenyomat Projekt)

Az Ország-leltár multi-projekt megvalósítását az Ország-leltár elkészítésével kapcsolatos időszaki intézkedésekről szóló 1172/2010. (VIII. 18.) Korm. határozat írta elő. A projekt elsődleges fókuszterülete az állami vagyont képező épületek, építmények, létesítmények jogi és műszaki állapotának felmérése, dokumentálása, egységes és korszerű nyilvántartásba foglalása, ám tágabb értelemben az állam teljes vagyonára, így a közgyűjteményekben kezelt dokumentumokra, mint ingóságokra is kiterjed.

Közgyűjteményi vonatkozásban elsősorban a vidéki múzeumok műtárgyállomány-nyilvántartásainak adatbázisban rendezése, majd a műtárgyak digitalizálása s ezáltal vagyonkataszter készítése munkálatai kezdődtek el. Ennek keretében 2016-ban 18 megyei hatókörű városi múzeum leltárkönyveinek adatai kerültek rögzítésre. Jelenleg 1.245.000 adatot tartalmaz a kiépített rendszer s várhatóan a projekt a múzeumok vonatkozásában országos programmá bővül.

Eddig mintegy 30000 műtárgy vagyon-nyilvántartási szempontú digitalizálására került sor, ám fontos megjegyezni, hogy az Ország-leltár projekt szakmai szempontból nem tudja kiváltani a közgyűjteményi digitalizálást. Az MNV Zrt. nem kívánja az adatbázist a nyilvánosság előtt megnyitni, illetve a vagyon-nyilvántartás számára csak a gyűjteményi alapadatok szűkebb köre releváns.

Annak ellenére, hogy az Ország-leltár egy olyan vagyon-nyilvántartási adattárház, melyből az állami tulajdonú ingatlanok, tulajdon részesedések, ingóságok és egyéb vagyonelemek darabszáma és értéke különböző időpontokban lekérdezhető, a múzeumi területen elért

eredményei révén a keletkezett adatvagyon a Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia keretében újrahasznosítható, s két terület között a szinergiák megteremthetőek.

Magyar Nemzeti Digitális Archívum

A Kormány – az Magyar Nemzeti Filmarchívum bázisán – 2011 nyarán hívta életre a MaNDA-t. Az intézmény közfeladata a magyar kulturális örökség részét képező értékek digitális rögzítése, megőrzése és hozzáférhetővé tétele, valamint a magyar és egyetemes filmkultúra tárgyi, írásos és egyéb dokumentumainak gyűjtése, feldolgozása, megőrzése és digitalizálása volt.

Közgyűjteményi jelentőségét mutatta, hogy 2016. december 31-ei megszűntetéséig a MaNDA gyakorolta a nemzeti filmvagyonra vonatkozó vagyonkezelői jogokat (kb. 1600 film), valamint gondozta a kötelezpéldányként átadott filmalkotásokat. Gyűjteményében közel 300 000 filmtekercset őrzött és 1,5 millió digitális dokumentummal rendelkezett.

A Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet 2017. január 1-jével megszűnt, **a mozgóképörökséggel kapcsolatos feladatait a Magyar Nemzeti Filmalap vette át**, amely jogutódként a korábbi Magyar Nemzeti Filmarchívum tevékenységét kívánja megújítani, oly módon, hogy hangsúlyossá teszi a magyar és egyetemes filmkultúra széleskörű digitális hozzáférhetőségének megteremtésével kapcsolatos feladatokat. A nemzeti filmvagyon digitális felújítása lehetővé teszi, hogy filmörökségünk újra abban a formában kerüljön megőrzésre és bemutatásra, amelyben az alkotók megálmodták és elkészítették. A nemzeti filmkincsek digitális restaurálására most van szükség, hiszen a XXI. századi technológiáknak köszönhetően a hosszú távú megőrzéshez és a hatékony terjesztéshez biztosítani kell a megfelelő minőségű felújítási és digitalizálási eljárásokat. A Magyar Nemzeti Filmalap vagyonkezelésébe tartozik a nemzeti filmvagyon. A Magyar Nemzeti Filmarchívum a filmek kötelezpéldányainak jogosultja.

A MaNDA digitalizálási feladatait a könyvtári dokumentumok digitalizálásnak kivételével a Forum Hungaricum Kft. vette át. Ők működtetik a MaNDADB nevű adatbázist, amely 443 644 db rekordot tartalmaz, valamint az ózdi Kultúrgyár programot, amely jelentős részt vállal a digitalizálás technikai megvalósításában.

Kulturális Közfoglalkoztatási Program

2013 novemberében elindult a kulturális szakterület eddigi legnagyobb, több ezer partnert érintő kezdeményezése, a Kulturális Közfoglalkoztatási Program. A cél egy olyan közösségi hálózat kialakítása és működtetése, amelyben az egyének tudása, képessége, valamint a helyi társadalom összetartó ereje egyaránt gyarapodik. A kulturális közfoglalkoztatás a képzett munkaerő biztosításával támogatja a kulturális kormányzat fő szakpolitikai célját, a kulturális alapellátás biztosítását, amely a területi egyenlőtlenségek felszámolására törekszik. Legfontosabb társadalmi üzenete a közösségfejlesztés, amely a kulturális élet folyamatainak elindításához és megerősítéséhez eredményesen járul hozzá. A program egyértelműen pozitív üzenetet hordoz magában, mind a kiközvetített munkavállalók hozzáállása és munkavégzése, mind pedig annak szervezetformáló hatása tekintetében. A kulturális élet folyamatainak elindításához és megerősítéséhez eredményesen járul hozzá.

A 2016. évben megtörtént a program kiterjesztése, melynek során a Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet, a Nemzeti Művelődési Intézet, valamint a Magyar Nemzeti Levéltár mellett közfoglalkoztatóként az Országos Széchényi Könyvtár, a Magyar Nemzeti Múzeum és a Magyar Teátrum Közhasznú Nonprofit Kft. is bevonásra került, összesen 8333 fő foglalkoztatásával.

A kulturális közfoglalkoztatási program a Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia célrendszerével összhangban áll. 2013-tól a MaNDA, majd 2017-től a Forum Hungaricum Kft. a kulturális közfoglalkoztatottak bevonásával részt vesz az intézményi digitalizálási feladatok ellátásában.

2. A magyar digitális örökség megőrzésének egy rendezetlen területe: Webaratás.

Az interneten az 1990-es évektől folyamatosan jelennek meg írott, képi vagy audiovizuális dokumentumok, amelyek a kulturális örökség részei. A weboldalak tartalma azonban gyorsan változik, sok esetben nyomtalanul eltűnnek az értékes információk. Emiatt szükség van arra, hogy az online megjelenő forrásokat megőrizése, visszakereshető webarchívumokban való tárolása, és bárki számára hozzáférhetővé tétele.

Az online tartalmak begyűjtése automatikusan és rendszeres időközökben harvesting-szoftverek (crawlerok) segítségével történik, amelyek megadott szabályok szerint és kiválasztott weboldalak listái alapján vizsgálják át a webteret. A begyűjtés (webaratás) történhet átfogóan vagy válogatással. Az átfogó begyűjtés (bulk crawl) meghatározott szabályok szerint történik. Az egyes országok a nemzeti webterük, azaz domainük teljes tartalmát gyűjtik be (Egyesült Királyság vagy Franciaország). Erre általában évente két-négy alkalommal kerül sor, úgynevezett pillanatfelvételt készítenek. A válogató és tematikus begyűjtés esetén előre megadják az érintett webhelyek címeit: ezek adott témakörökkel vagy eseményekkel kapcsolatban gyűjtik az összes internetes forrást (event harvesting). A válogató és tematikus begyűjtésre gyakrabban kerül sor, például a hírportálok tartalmait naponta többször is lementik.

A legnagyobb internetes archívum (Internet Archive) az Egyesült Államokban, Kaliforniában van, amely milliányi ingyenes könyv, film, szoftver, hanganyag és honlap non-profit könyvtára, amely 1996 óta ment el magyar nyelvű tartalmakat is. 2006-ban az Országos Széchényi Könyvtár 300 tételes listát adott meg számukra, amelyek gyűjtését a magyar kulturális örökség megőrzése szempontjából fontosnak tartott. Ezért az 1996-ban még véletlenszerű gyűjtések gyakorisága megnőtt, az online hírportálok esetén a havi egy-két mentés napi két-háromra emelkedett. Ennek ellenére azonban a magyar digitális kultúra megőrzésében jelentős hiányok tapasztalhatók. A hazai webarchiválás elindítása azért is fontos, hogy ne külföldi szerveren őrizzük történelmünk elmúlt 20 évének darabjait.

A webarchiválás része a kulturális örökség gyűjtésének és megőrzésének, hasonlóan a kiadványok kötelezpéldányaihoz. Éppen ezért a nemzetközi gyakorlat azt mutatja, hogy a feladatot elsősorban a nemzeti könyvtárak végzik. Nincs egységes gyakorlat, a megőrzés a lehet szelektív, tematikus és teljes körű gyűjtés, ezeket különböző variációkban alkalmazzák. Teljes körűsége inkább a kis és közepes országok törekednek. A nemzeti könyvtárak általában konzorciumokban, gyűjtőköri megosztásban végzik a webaratást, de van példa külső szolgáltató megbízására is (Németország, USA). A szolgáltatást a szerzői jogi okok miatt vagy csak a nemzeti könyvtárakban vagy zárt láncon a köteles könyvtárak között biztosítják.

3. Közgyűjtemények: a nemzeti örökség szempontjából megkerülhetetlen tartalomszolgáltatók

Mi a közös a könyvtárakban, múzeumokban, a levéltárakban és az archívumokban?

- gyűjteményekkel rendelkeznek,

- kapcsolatokat – szolgáltatásokat építenek ki a felhasználókkal a gyűjtemények megismertetése érdekében,
- a felhasználók minél szélesebb körű elérésére törekszenek,
- a gyűjtemények feldolgozásakor hozzáadott értéket teremtenek.

- **Inspirálnak**

Céljuk, hogy inspirálják az embereket a kulturális értékek megismerésére (hagyományos módon és digitális eszközökkel) a gyűjteményeik és a szakértelmük rendelkezésre bocsátásával.

- **Újítanak**

A gyűjteményeket gondozó intézményekben lévő szakmai tudás és strukturált információ révén támogatják más ágazatok élvonalbeli innovációs folyamatait és elősegítik a vállalkozói szellem fejlődését.

- **Együtműködnek**

A közgyűjtemények különböző típusai a kulturális értékek megőrzése és hozzáférhetővé tétele érdekében számos területen együttműködnek egymással és az ágazaton kívüli partnerekkel. Emellett jelentős kapcsolati hálóval rendelkeznek a szolgáltatások minőségi biztosítása érdekében.

- **Lehetőséget adnak**

Céljuk, hogy a gyűjteményi anyagot a használókkal együttműködve – az igényeket és az elvárásokat figyelembe véve – a szemantikus web-en új típusú, online szolgáltatásokat hozzanak létre a kulturális tartalmak és értékek közvetítése érdekében. Arra törekszenek, hogy ösztönözzék és képessé tegyék munkatársaikat az új lehetőségek megragadására.

- **Körültekintően járnak el**

Odafigyelnek a gyűjteményeket használókra és minden kultúra iránt érdeklődőre, gondozzák gyűjteményeiket és figyelembe veszik a jogi, gazdasági, társadalmi környezetet és jelenlegi intézményi kereteket.

- **Tudást közvetítenek**

Kétirányú tudásközvetítést végeznek: az intézmények szolgáltatási rendszerébe integrálják a környezet (használói) tudását, illetve az intézményi tudást hozzáférhetővé teszik a használók számára. Azon dolgoznak, hogy megosszák a közgyűjteményi tudásbázisok információit és a partnerek számára hasznos szaktudásukat.

4. A közgyűteményi intézményrendszer jellemzői számokban

	Intézmények száma	Intézményi alrendszerek megnevezése	Az alrendszerhez tartozó intézmények száma	Fenntartó
Archívumi anyagok (film, hang, fotó)	4	MANDA (és annak jogutódja) NAVA MTVA egyéb közgyűteményekben lévő audiovizuális archívumok Magyar Nemzeti Filmalap	7*	állam
Nyomtatott dokumentumok (könyv)	801	Országos szakkönyvtárak	10	állam
		Megyei Könyvtárak	19	állam, önkormányzat
		Felsőoktatási könyvtárak	37	állam
		Egyéb szakkönyvtárak	52	költségvetési szervek
		Egyházi könyvtárak	19	Egyház
		Városi könyvtárak	334	önkormányzat
		Könyvtárellátási szolgáltató rendszer	2524	állam
Levéltári dokumentumok	89	MNL Országos Levéltár	1	állam
		MNL Megyei levéltárak	20	állam
		Önkormányzati levéltárak	5	önkormányzat
		Felsőoktatási levéltárak	15	felsőoktatási intézmény
		Nyilvános magánlevéltárak	46	egyház, alapítvány, párt
		Köztisztviselői, közalapítványi levéltárak	2	köztisztviselő
		Állami szaklevéltárak	4	állam
Múzeumi gyűjtemények	816	Országos múzeumok	13	állam
		Országos szakmúzeumok	16	állam, alapítvány, gazdasági társaság
		Megyei hatókörű városi múzeumok	19	önkormányzat
		Területi múzeumok	64	állam, önkormányzat
		Tematikus múzeumok	33	állam, önkormányzat, egyház
		Közérdekű muzeális gyűjtemények	180	állam, önkormányzat, egyház, magánszemély, alapítvány

* A további jelentős audiovizuális közgyűteményi tartalmak más alrendszerekben kerültek besorolásra (Magyar Nemzeti Levéltár, Országos Széchényi Könyvtár, Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, Petőfi Irodalmi Múzeum)

5. Közgyűjtemények SWOT analízise

Közgyűjtemények	
Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Stabil jogszabályi háttér. • A 200 millió tételből álló közgyűjteményi vagyon a nemzeti vagyon felbecsülhetetlen része. • Történelmi és tudományos tapasztalatokat (minőségi tudást) közvetít élményszerűen a társadalom minél szélesebb körei számára. • Az országimázs szerves része, a nemzet kulturális értékeit reprezentálja. • Világszínvonalú kulturális termékek létrehozására képes, nemzetközileg versenyképes terület. Néhány közgyűjtemény teljesítményét Európa legjobbjai közé sorolhatjuk • Országos lefedettségű intézményhálózat. • Identitásképző erő, erősíti a lokális, hivatásbeli, csoport, vagy nemzeti identitást, élénkíti a társadalmi kohéziót • A tudásátadás széles eszköztárát használja, részt vesz a köznevelés, felsőoktatás és az élethosszig tartó tanulás, a felnőttképzés szolgálatában. • Szakképzett, nagy tudású humán erőforrás • Jól együttműködik hazai és külföldi szakmai és civil szervezetekkel • Meglévő, az európai hagyományokat is követő program és rendezvény rendszerek (fesztiválok, tematikus évek). 	<ul style="list-style-type: none"> • A kibővült feladatkör adaptációjának eseti problémái. • Az ágazat pozicionálása és érdekérvényesítése a kulturális piac és a kulturális politika színterein nem elég erős. • A legfontosabb bevételi forrás továbbra is a költségvetési támogatás • A szemléletváltáshoz szükséges képzési folyamatok teljes körű beágyazódása és elfogadottsága nem történt meg. • A korszerű feldolgozást segítő technikai eszközök hiányoznak, elavultak. • A közzététel területén számos minőségi projekt valósult meg, de áttörés még nem következett be. • Hazai pályázati rendszer szétaprózódása, a pályázható összegek csekélyisége. • Főleg egyes vidéki intézmények esetében a számítógépes nyilvántartásra történő áttérés feltételeinek megteremtése nem történt meg maradéktalanul, s ehhez kapcsolódóan a nyilvántartási szabályzatok sem korszerűsödtek.
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • Az oktatási ágazat és a kulturális ágazat közötti érdekazonosság, szinergia, illetve átjárhatóság megteremtése. • Aktív szerepvállalás a helyi közösségek kulturális életében. • Új együttműködések támogatása (két- vagy többoldalú megállapodáson alapuló közgyűjteményi projektek, szupraregionális együttműködések: skandináv, dél-európai országok). • Közös kutatási programok megvalósítása. • Minőségi szegmentálás, az európai élvonalba tartozó teljesítmények, a nemzetközi megítélésben legjobbak helyzetbe hozása. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nincs biztosítva a szakember ellátottság és a szakemberek képzése, továbbképzése; a módszertanok és jó gyakorlatok átvétele meghiúsul. • A korszerű felfogású szakemberek hiánya veszélyezteti a hozzáférést, ellehetetleníti a helyi működést és a nemzetközi trendektől való lemaradás forrása is lehet. • A szemléletváltás és a modernizáció lelassul, nem történik meg. • A források révén megvalósuló fejlesztések a fenntartás feltételeinek hiánya miatt veszendőbe mehetnek. • A digitalizált és akár személyes adatokat is tartalmazó nyilvántartásokban rejlő

<ul style="list-style-type: none"> • A továbbképzésekben rejlő lehetőségek kiaknázása (ösztöndíjrendszerek, szakembercserén alapuló egyezmények). • A bölcsészeti és művészeti egyetemekkel való kapcsolatok további bővítésével, diplomamunka-témák javaslataival az anyag egy részének folyamatos feldolgozása és/vagy restaurálása külső munkatársakkal. • Határ-menti együttműködések a Kárpát-medencében élő kisebbségi magyarság tárgyi-szellemi és épített örökségén alapuló identitásának megőrzéséért. • A szemléletváltás megerősödése, a közgyűjteményi modernizáció folytatása új kitörési pontok meghatározásával az EU fő csapásirányaihoz igazodva (környezettudatos gondolkodás, esélyegyenlőség, tehetséggondozás, élethosszig tartó, az élet minden területére kiterjedő tanulás). • A fejlesztések koordinációja, ütemezett, a fejlesztéspolitika prioritásaihoz igazodó pályázatok. • Új kommunikációs formák, kreatív felhasználói társadalommal való párbeszéd. • Mobilitási lehetőségek kihasználása nemzetközi együttműködések révén. • Kulturális örökség hozzáférhetősége, online elérhetősége, szoros együttműködés kialakítása könyvtárak, levéltárak, múzeumok között. • A gyűjteményi lyukak jelentősen csökkenthetők egy széleskörű, teljességre törekvő műtárgy digitalizálással. • Az SZTNH bevonása a szakemberképzésbe, elsősorban az alap és középfokú szerzői jogi képesítési képzés vonatkozásában. 	<p>lehetőségek (gyors kereshetőség, összekapcsolhatóság) esetleg nem kívánt hatásokkal is járhatnak.</p>
---	--

6. Jogszabályi háttér megalapozottsága

A közgyűjtemények intézményi működésének jogszabályi környezete rendezett.

A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Kultv.) és a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény (a továbbiakban: Ltv.) alapján a kulturális örökséghez tartozó javak múltunk és jelenünk megismerésének pótolhatatlan forrásai, a nemzeti és az egyetemes kulturális örökség egészének

elválaszthatatlan összetevői; szellemi birtokbavételük minden ember alapvető joga. Az e fogalomkörbe tartozó értékek különös védelme, megőrzése és fenntartása, valamint a nyilvánosság számára történő széleskörű és egyenlő hozzáférhetővé tétele a mindenkori társadalom kötelezettsége.

A stratégia ezen feladatok összehangolt, hatékony ellátását szolgálja.

- A Kultv. 42. § (4) bekezdés *b*) pontja előírja, hogy a múzeumoknak digitalizálási stratégiával kell rendelkezniük.
- A szabályozás egyértelmű iránymutatást ad a stratégiai dokumentum fogalmáról is: a múzeumok digitalizálási tevékenységét megalapozó írott dokumentum, amely az e törvényben meghatározott feladatok teljesítése érdekében rögzíti a múzeumokban őrzött kulturális javak digitalizálásának céljait és prioritásait, a digitalizálással létrehozott digitális adatvagyon hosszú távú tárolásának feltételeit, valamint a közzététel, a felhasználás és a hasznosítás szabályait, beleértve a köznevelési célú hasznosítást is.
- A Kultv. 55. § (1) bekezdés *f*) pontja szerint minden nyilvános könyvtár alapfeladata, hogy biztosítja az elektronikus könyvtári dokumentumok elérhetőségét.
- A Kultv. 61. § (4) bekezdés *m*)-*n*) pontok szerint a nemzeti könyvtár feladata a könyvtárakban őrzött kulturális javak digitalizálása az Országos Könyvtári Digitalizálási Stratégia szerint, továbbá, hogy részt vesz a magyar kulturális örökség digitális megőrzésében és széleskörű hozzáférhetőségének megteremtésében.
- Az országos múzeum, az országos szakmúzeum, a nemzeti könyvtár, az országos szakkönyvtár és az állami egyetem könyvtárának kiemelt feladatairól szóló 30/2014. (IV. 10.) EMMI rendelet (a továbbiakban: rendelet) 2. § *b*) és *f*) pontja alapján az országos múzeum és szakmúzeum gyűjtőkörében a digitalizálási tevékenység országos szakmai kompetenciaközpontjaként működik, valamint koordinálja a gyűjtőkörébe tartozó kulturális javak digitalizálását és központi online adatbázis kiépítését.
- A rendelet kimondja, hogy a könyvtári vonatkozású, országos digitalizálás kompetenciaközpontja, koordinálja és aggregátora a nemzeti könyvtár. A nemzeti könyvtár feladata a hozzáférhetőség széles körű biztosítása; a hosszú távú megőrzés érdekében digitalizálási terv alapján a gyűjteményében lévő könyvtári dokumentumok digitalizálása; a könyvtárak országos elektronikus tartalomkezelési és elektronikus dokumentumszolgáltatási kompetenciaközpontjaként való működés; a könyvtári rendszerre vonatkozóan az elektronikusan előállított és a digitalizált dokumentumok hozzáférhetővé tételére vonatkozó országos stratégiának és annak módszertani útmutatójának elkészítése; valamint a könyvtári dokumentumok digitalizálásának koordinációja, a könyvtárak által megküldött elektronikus (digitalizált) dokumentumok nyilvántartásának vezetése, a dokumentumok hosszú távú archiválásáról való gondoskodás.
- A levéltárak esetében a közlevéltárak és a nyilvános magánlevéltárak tevékenységével összefüggő szakmai követelményekről szóló 27/2015. (V. 27.) EMMI rendelet 23. § (2) bekezdése írja elő a közlevéltárak részére az intézményi digitalizálási stratégia megalkotását: a közlevéltár gondoskodik állománya biztonsági célú másolásáról, ezzel összefüggésben 3 éves mikrofilmzési és digitalizálási tervet készít.
- Az Országos Széchényi Könyvtár informatikai fejlesztéséhez szükséges források biztosításáról szóló 1605/2016 (XI.8.) Korm. határozatban megítélt források biztosításával a Kormány is hozzájárult a nemzeti könyvtár infrastruktúrájának fejlesztéséhez és megújításához. Az OSZK Informatikai Megújulási Programja lehetővé teszi, hogy a digitalizált, de közzétételre nem került, szerzői jogi szempontból

szabadon felhasználható dokumentumok elérhetővé váljanak a digitális könyvtárban. A program keretében születnek meg azok a korszerű és felhasználóbarát megoldások, amelyek lehetővé teszik a könyvtári gyűjtemények számára anyagaik aktív felhasználását a tudományban, a kulturális életben és az oktatásban egyaránt. A könyvtárak együttműködésével létrejön az egy pontos könyvtári hálózat, amely elsősorban az oktatást és a tudományos kutatást segíti, de tartalmainak egy része szabadon hozzáférhető lesz a nagyközönség számára is.

- A film- és hangörökség tekintetében az alapfeladatokat a Kultv. 59. § (6) bekezdésében, a mozgóképről szóló 2004. évi II. törvény 5/B- 5/E. §-ában, a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 4. § (2) bekezdésében, a nemzeti audiovizuális archívumról szóló 2004. évi CXXXVII. törvény, valamint a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény 10. §-ában foglaltak állapítják meg.

7. A közgyűteményi területet érintő egyéb jogszabályok kérdései

A közgyűjtemények digitalizálási tevékenysége ágazati szinten, jogszabályilag lefedett, de az egyes szakterületek vonatkozásában eltérőek a gyűjtési, nyilvántartási és megőrzési előírások, valamint a bemutatás szempontjai is, amely különbségek szükségszerűen a digitális térben is jelentkeznek.

Kiemelt feladat a szerzői jogi szabályozás megfelelő kimunkálása. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.), illetve a szerzői jogok és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok közös kezeléséről szóló 2016. évi XCIII. törvény alapján a digitalizálási folyamat a mű többszörözésének minősül, amelynek engedélyezése a szerzői jog tulajdonosának kizárólagos joga.

A digitalizálás egyik legfontosabb közgyűjteményi vonatkozású jogi kérdésköre a szerzői jog alkalmazásának és betartásának jogszabályi környezete: a könyvtárak, múzeumok és egyéb archívumok tartalomszolgáltatásait a szerzői jogi szabályozás befolyásolja a leginkább. Fontos kérdés, hogy a szerzői jogi védelem alatt álló művekhez milyen feltételek mellett tesszük lehetővé a hozzáférést. Ez alatt értendő a dokumentumok szabad hozzáféréseinek lehetősége, az eleve elektronikusan keletkező e-könyvek kölcsönzése is.

A megfelelő hazai jogszabályi keretek kidolgozása fontos feladat, mivel jelenleg az uniós jogi környezet is átalakulás alatt áll.

Az Európai Unió Bírósága a C-174/15. sz. ügyben hozott döntésével az elektronikus kölcsönzés értelmezésével lehetővé tette a digitális tartalmak elektronikus kölcsönzési lehetőségét.

Az Európai Unió Bírósága C-174/15. sz. ügyben az elektronikus könyvek haszonkölcsönzéséről hozott döntése értelmében ugyanis az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy a „haszonkölcsönzés” fogalma – meghatározott feltételek teljesülése esetén – kiterjedjen valamely könyv digitális formájú többszörözött példányának 74 haszonkölcsönzésére.

Az ítélet és az uniós jog értelmében a haszonkölcsönzés immár nem csak analóg formában, a kinyomtatott könyvek esetében, hanem a digitális formátum esetén is szabad felhasználás keretében végezhető haszonkölcsönzés tárgyát képezheti a könyvtárakban.

A C-301/15 számú Soulier and Doke ügyben hozott ítélet ugyanakkor olyan következményekkel járhat, hogy a kereskedelmi forgalomból kikerült művek esetében e művek tömeges digitalizálását és hozzáférhetővé tételét hatékonyan lehetővé tévő kiterjesztett hatályú közös jogkezelési rendszer a későbbiekben annak uniós jogba való ütközése okán nem vezethető be vagy tartható fenn.

Az írott kulturális javak digitalizálása és interneten történő hozzáférhetővé tétele érdekében jelentős előrelépések történtek a szerzői jogi szabályozásban. Az árva művek hozzáférhetővé tételére vonatkozó szabályozás megteremtette a jogi lehetőséget a könyvtárak számára egy jelentős dokumentumkör digitalizálására és hozzáférhetővé tételére.

A közgyűjtemények oktatási tevékenységének vonatkozásában jelentősége van az Szjt. 38. § (5) bekezdésének. E szerint ezen intézmények gyűjteményeinek részét képező művek a tudományos kutatás vagy az egyéni tanulás céljára a nyilvánosság egyes tagjai számára szabadon megjeleníthetők. Az intézmények helyiségeiben ezzel a céllal üzembe állított számítógépes terminálok képernyőjén szabadon közvetíthetők, ideértve a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételt is, feltéve, hogy az ilyen felhasználás jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja.

A digitalizált állományok közzététele szempontjából a levéltári ágazat számára megkerülhetetlenek a személyes adatok védelmének törvényi előírásai. E kérdésben az Ltv. 24. § és 24/A. §-ai irányadóak, amennyiben az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény, illetve más esetekben az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény másképp nem rendelkezik. Tekintettel arra, hogy a személyes adatokhoz fűződő jogok alkotmányos alapjogok, melyek esetenként felülírják a kutatáshoz és múlt megismerhetőségéhez fűződő jogokat, ezen rendelkezéseket a stratégia vonatkozásában messzemenően figyelembe kell venni.

8. A közgyűjtemények speciális típusa: az audiovizuális archívum

Napjainkban a közgyűjteményekben működő audiovizuális archívumokat nem a múlt dokumentumainak rendezett gyűjteményeként értelmezzük, hanem olyan digitális információk rendszereként, amely magától értetődően folyamatosan kínálja a hozzáférést, az élményt adó tartalmak szolgáltatását.

Az interneten való jelenléttel interaktív archívumi szolgáltatásokat kínálhatunk fel a közönség és az oktatás számára, ezért helyzetük átértékelése és a gyűjtemények digitalizálása kiemelt fontosságú társadalmi érdek. Az audiovizuális archívumok mindennapjaink digitális lábnyomai. Az archívumok azonban, – kiemelt fontosságuk ellenére – jelenleg nem tudják betölteni központi közgyűjteményi szerepüket.

A legjelentősebb audiovizuális gyűjteményt az MTVA Audiovizuális Archívumai, a Nemzeti Audiovizuális Archívum, valamint a Magyar Nemzeti Filmalap Magyar Nemzeti Filmarchívum rejtik. Az országos közgyűjtemények is jelentős számú audiovizuális örökséget őriznek, és hanganyagokkal is számos közgyűjtemény (könyvtár, levéltár és múzeum) rendelkezik, például:

- az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Audiovizuális Archívuma,
- az Országos Széchényi Könyvtár saját hanggyűjteménye;
- a Magyar Nemzeti Levéltár;
- a Petőfi Irodalmi Múzeum Hangtára

A stratégia megvalósításával lehetőség nyílik arra, hogy az audiovizuális archívumok gyűjteményeinek és a más közgyűjteményekben föllelhető audiovizuális anyagoknak az adatait összekapcsoljuk, annak érdekében, hogy a fellelhető tartalmak tematika, személynevek, évszámok és egyéb keresőszavak szerint összerendezhetőek és kereshetőek legyenek. Olyan keresőbázist hozunk létre, amellyel a felhasználók, a kutatók és az oktatásban résztvevők a legpontosabb keresési eredményt és a legélvezetesebb élményt kapják. A mozgóképes anyagok online elterjedése megállíthatatlan, a felhasználók köre egyre bővül, a nemzeti filmes, rádiós és televíziós örökség megnyílhat a nagyközönség számára és visszaszorítja a kalóz-felhasználásokat és az intellektuális tulajdon előtérbe kerül.

A Magyar Nemzeti Filmarchívum kezeli a több mint 100 éves magyar filmörökséget, azaz a legnagyobb kulturális értéket képviselő audiovizuális archívumot. A Filmarchívum a Magyar Nemzeti Filmalap Zrt-n belül igazgatóságként működik, akárcsak a Magyar Filmlaboratórium, ahol megvan a szakértelem és az alap-géppark az audiovizuális archív anyagok restaurálásához, digitalizálásához, nyilvántartásához. A feladat ellátása és a fenntarthatóság érdekében kapacitás- és technikai bővítés szükséges, folyamatos fejlesztéssel.

FILMARCHÍVUM	Teljes őrzött állomány mennyisége	Digitalizálendő állomány mennyisége		
		tétel	%	megjegyzés
Magyar Filmtörténeti Fotótár 2016 záró adatok (FIAF jelentés)	500 000 db	479216	95,84%	-
Plakáttár 2016 záró adatok (FIAF jelentés)	30 000 db	23500 db	78,33%	-
FILMTÁR / celluloid, nitro, játékfilm, animáció, dokumentumfilm, filmhíradó, privát film, stb. 2016 záró adatok (FIAF jelentés)	71 095 db (Mokép állomány nélkül)	64 000 db	90,00%	-
MÉDIATÁR / nem film - analóg és digitális hordozók 2016 záró adatok (FIAF jelentés)	33 531 db adathordozó	30 000 db analóg rendszerű köteles példányok	89,00%	Állapotmentő digitalizálás
		30 000 db analóg rendszerű köteles példányok + VHS tárcák kb 60 %-a: 10000 db hordozó	89,00%	Megfelelő minőségű
Magyar és egyetemes filmtörténeti szakkönyvtár	70 752 dokumentum	70640	99,80%	
Könyvek	18 942 db	18 866	99,0%	
Kéziratok	3 115 db	3 108	99,8%	
Folyóiratok, periodikumok	magyar: 270 cím külföldi: 300 cím	270 300	100,0% 100,0%	
Forgatókönyvek	4 500 db	4 473	99,4%	
Személyi dossziék	5 650 db	5 650	100,0%	
Játékfilm dossziék	15 000 db	15 000	100,0%	
Dialog- és szinkronlisták	9 654 db külföldi filmhez; 2 000 db magyar filmhez	9 654 2 000	100,0% 100,0%	
Aprónyomatványok	32 doboz, min. 10 000 (becsült)	30	94,0%	
Cikkgyűjtemény dossziék	1 300	1 300	100,0%	
Hagyatékok	21	21	100,0%	

9. A digitalizálással összefüggő felmérések következtetései (2003-2015)

A magyar közgyűjteményekben őrzött közkinccs vagyron első digitalizálás szempontú összesítésére 2003-ban került sor.³ A kvantitatív és kvalitatív kérdéseket is vizsgáló összesítés egyik legfontosabb megállapítása, hogy a teljes gyűjteményállomány digitalizálása nem tekinthető végső célnek. Ágazatonként eltérő specialitások figyelembe vételével kell kijelölni a digitalizálendő anyagokat.

³ A Magyar Kulturális Közvagyon feltérképezése. Őrzési helyek, típusok, mennyiségek, digitalizálhatóság, ütemezhetőség, költségigény 2003.

A teljes őrzött anyaghoz viszonyítva az alábbi arányban javasolt a digitalizálás:

Ágazat (2003. év)	Teljes őrzött állomány mennyisége	Digitalizálendő állomány mennyisége	
Könyvtár	111 millió dokumentum	3,52 millió dokumentum	3%
Levéltár	3,5 milliárd oldal	200 millió oldal	5%
Múzeum	59 millió tétel	14,8 millió tétel	25%
Filmarchívum*	105.436 tétel	94000 tétel	89%
MTVA	662.000 adathordozó (mágnesszalag, lemez, DAT kazetta)	662.000 adathordozó	100%

*Filmarchívum vonatkozásában csak az audiovizuáli egyedi törzsállománnyal számolva.

A könyvtári dokumentumok digitalizálendő anyagainak kiválasztásában fontos szempont, hogy a magyar vagy magyar vonatkozású hungarikum irodalom digitalizálása az Országos Széchényi Könyvtár, mint kötelezpéldány gyűjtő könyvtár, valamint a hungarikum gyűjtésében és megőrzésében vele együttműködő szak- és egyetemi és egyházi könyvtárak vonatkozásában releváns. Az ebben a körben digitalizált könyvtári törzsgyűjtemény más könyvtárak állományában is meglévő része nem tekinthető digitalizálendő állománynak. Valamennyi könyvtár vonatkozásában elsősorban a jóval kisebb mennyiségű, ám valóban egyedi információs értéket képviselő dokumentumokat, az egyedinek számító szakirodalmat, közkönyvtárakban a helyismereti-helytörténeti anyagokat szükséges digitalizálni.

A levéltárak vonatkozásában a nagy érdeklődésre számot tartó középkori oklevelek, városi, megyei közgyűlési és tanácsi jegyzőkönyvek, térképek, tervek, fotók mellett különösen a gyűjtemények nagyobb részét kitevő, úgynevezett tömeges irattermelés korából származó, közérdeklődésre számot tartó dokumentumokat érdemes digitalizálni (pl. minisztertanácsi jegyzőkönyvek, MDP/MSZMP vezető testületi jegyzőkönyvek, fővárosi/megyei tanácsok vezetőtestületi jegyzőkönyvei, egyetemi vezetőtestületi jegyzőkönyvek, egyházi levéltárak esetében egyházi anyakönyvek, egyházlátogatási jegyzőkönyvek, püspöki körlevelek). A 20. századi géppel írt iratok esetében jól használható az OCR technológia, amely jelentősen megkönnyíti a dokumentumok kereshetőségét és csökkenti a metaadatbázis-építési költségeket. A 20. századi irat együttesek vonatkozásában már számolni kell az adatvédelmi előírásokkal is.

Közgyűjteményekben őrzött kulturális javak 2003-2015. között elért digitalizálási eredményei:

Ágazat	Digitalizált állomány mennyisége	Digitalizált állomány aránya a teljes digitalizálendő állományhoz képest (%)
Könyvtár	32 466 dokumentum	0,9 %
Levéltár	16,2 millió oldal	8%
Múzeum	1,2 millió tétel	8%
Filmarchívum*	745 db	0,84%
MTVA archívum	132 400 adathordozó**	20%***

*Filmarchívum vonatkozásában csak az audiovizuális egyedi törzsállománnyal számolva.

**A már digitalizált analóg dokumentumok száma, a már born digital állománnyal együtt a teljes digitális állomány 298 159 adathordozó

*** digitalizált analóg hangzóállomány aránya a teljes analóg hangzóállományhoz képest.

A már digitalizált dokumentumok összesített fájlmerete 696.658 gigabájt, ami közel 31 millió (30.847.278) dokumentumot foglal magába.

A digitalizált állománynak **több mint fele szöveges dokumentum, egyharmada állókép**, és viszonylag alacsony a mozgóképek és a műtárgyfelvételek aránya. **Az állomány közel kétharmada színes**, a többi szürkeárnyaltos, illetve fekete-fehér.

Jelentős a még **digitalizálandó objektumok** száma is, ami a jelenlegi adatok **szerint közel 85 millió tételre** (84.925.295) tehető.

A digitalizálás szempontjából releváns közgyűjteményi dokumentumoknak egynegyede már digitális formában rendelkezésre áll.

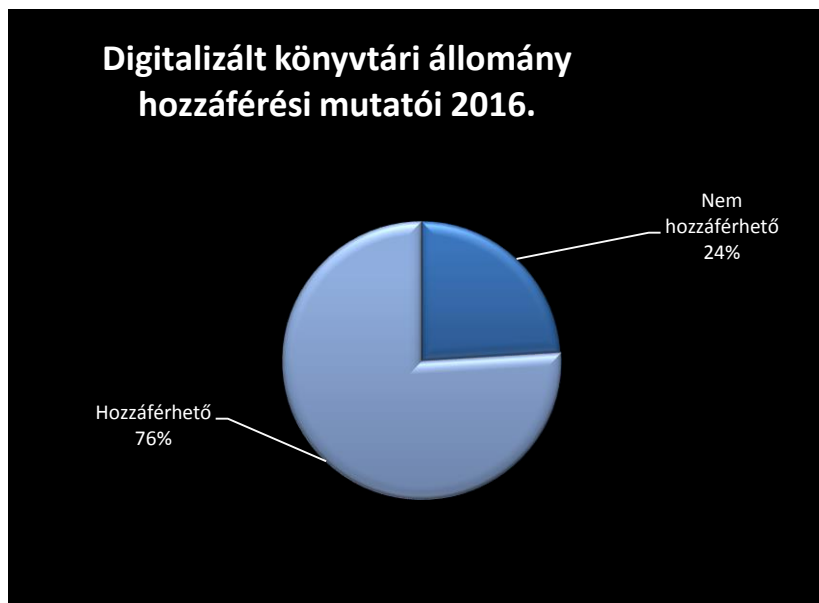
10. A közgyűjteményi digitalizált állomány hozzáférési mutatói (2016)

A közgyűjtemények digitalizálási tevékenységének **társadalmi hasznosulása szempontjából** az EMMI 2016-ban felmérést készített, amely elsősorban a **digitalizált állomány hozzáférési mutatóit** kívánta feltérképezni.

A vizsgálat legfontosabb megállapításai az alábbiakban összegezhetők:

- a digitalizált könyvtári és levéltári állomány nagy hányada elvben hozzáférhető bárki számára,
- a múzeumok vonatkozásában a digitalizálási tevékenység társadalmi realizálása alacsony hatásfokú. Ez utóbbi részben annak köszönhető, hogy a műtárgy digitalizálás (alapvetően műtárgy fényképezésre kell gondolni) bonyolultabb és időigényesebb munkafolyamat, sokkal kevésbé vannak automatizálható részfolyamatok, mint a könyvtári és levéltári dokumentumok esetében. A technikai nehézségeken túlmenően alapvető szemléleti kérdésről van szó: jelen stratégia céljainak megvalósulása érdekében új szemléletre van szükség, amely elősegíti az intézmények szolgáltatásorientált digitalizálási tevékenységét.

A lezajlott vizsgálat külön kategóriaként kérdezett rá, az értékes, a kutatott és az érdeklődésre számot tartó, már digitalizált állományra. Ennek a kérdésvetésnek a tanulságai az alábbiakban összegezhetők:

- A több mint 15 millió (15.602.071) digitalizált **szöveges dokumentum** terjedelme 254.231 GB, és az állomány legnagyobb része „érdeklődésre számot tartó”, vagy „kutatott” besorolást kapott.
- A következő legnagyobb állományt az **állóképek** képviselik, 142.908 GB terjedelemmel. Az állomány nagyobb része itt is „érdeklődésre számot tartó” vagy „kutatott”.
- A digitalizált **műtárgyak** száma viszonylag alacsony (27.841 tétel), terjedelmük 41.252 GB. Az előzőektől eltérően itt az „értékes” besorolás a döntő, és ezt követi az „érdeklődésre számot tartó, illetve a „kutatott”.

- Az értékes besorolás gyakorisága jól mutatja azt a jelenlegi felfogást, miszerint az intézmények a digitalizálásban a megőrzés egyik hatékony eszközét látják, és a digitalizálásra elsősorban biztonsági és nem az érdeklődés, illetve a kutatási igények kielégítése okán került sor.
- A digitalizált mozgókép- és video-dokumentumok száma 33.860, együttes terjedelmük közel 447.000 GB, ami felülmúlja a szöveges, állókép és tárgy-állomány méretét. A gyűjteményi egységek besorolásánál itt is hangsúlyosan szerepel az „értékes”, tehát ugyanazt mondhatjuk, mint a műtárgyaknál, azaz a digitalizálás az intézmények számára a megőrzés egyik módját jelenti.
- Több mint 73.000 hangdokumentumot is digitalizáltak 25.715 GB terjedelemben. A digitalizálás oka itt is elsősorban az értékesség, de közel ekkora szerepet kap a kutathatóság és az érdeklődés kielégítése.

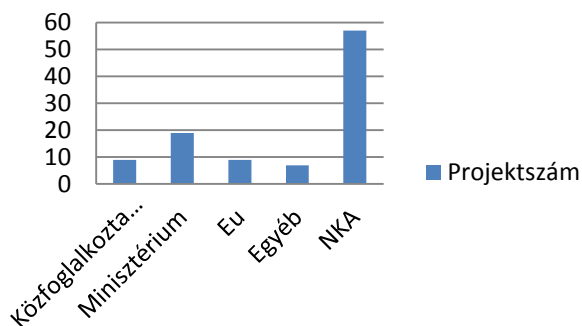
11. A társadalmilag hasznosult digitalizálás finanszírozása (2003-2015)

Az **intézmények** alaptevékenységük részének elsősorban az állományvédelmi digitalizálást tekintették, melynek sok esetben volt közzétételi hasznosulása is, de a kifejezetten közzétételre szánt, **a szélesebb felhasználói igényeket kiszolgáló tartalomszolgáltatást külső finanszírozás segítségével, pályázatokon elnyerhető források révén realizálták.** Ily módon több sikeres, de egymástól sok esetben szeparált, szigetszerű tartalom jött létre.

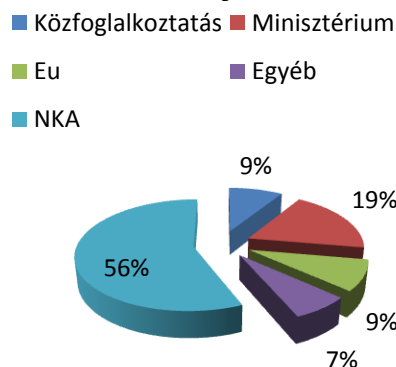
A finanszírozás hazai és európai uniós pályázati források segítségével valósult meg, amely alapvetően sikeres koncepciónak tekinthető, hiszen az intézmények érdekeltté váltak a projektek kidolgozásában és megvalósításában.

A pályázatok (különösen az EMMI fenntartású országos intézmények vonatkozásában) a Nemzeti Kulturális Alap pályázati rendszerén keresztül valósultak meg.

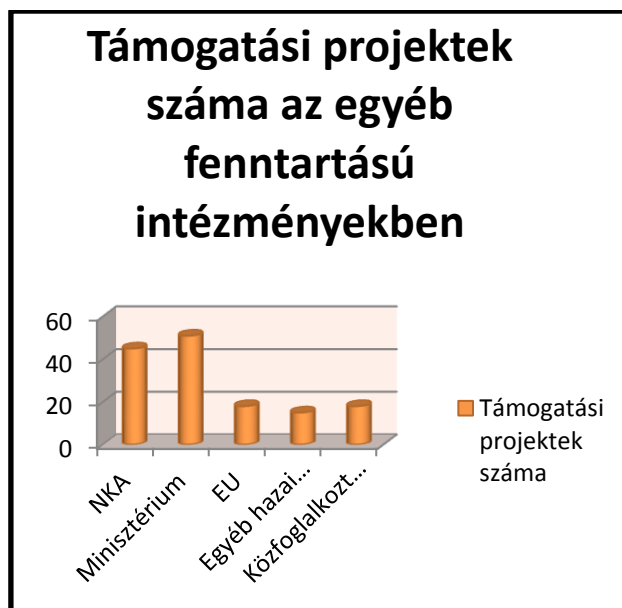
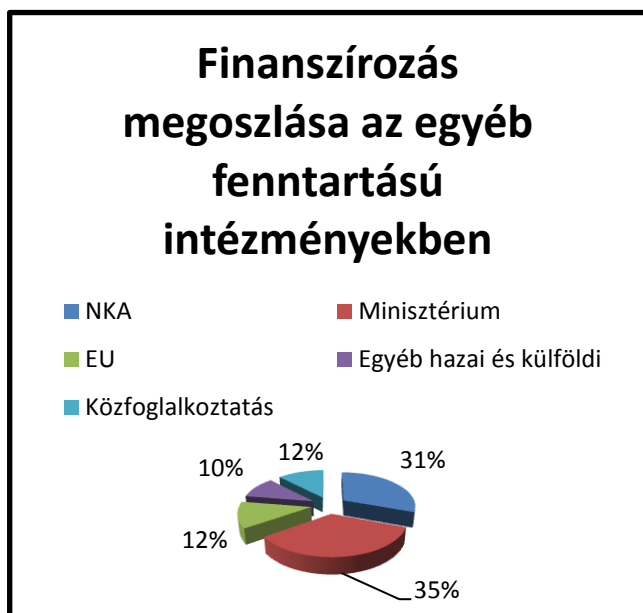
Külső finanszírozású projektek száma a saját fenntartású intézmények vonatkozásában

Külső finanszírozású projektek megoszlása a saját fenntartású intézményekben

Hasonló megállapítások tehetők a nem EMMI fenntartású intézmények vonatkozásában is, azzal a különbséggel, hogy mind arányaiban, mind nominálisan nagyobb súllyal jelentkeznek az egyes minisztériumok által történő éves egyedi támogatások keretében végzett digitalizálási projektek.

Összegző megállapítások:

1. A 2003-as kiinduláshoz képest valamennyi közgyűteményi ágazatban a digitalizálásra alkalmas dokumentumoknak csak csekély része került digitalizálásra.
Ennek értelmében a stratégia célja, hogy a közgyűteményi digitalizált állomány aránya a teljes digitalizálandó állományhoz képest 2020-ra megközelítse az 50%-ot.
 - Nem kell digitalizálni az összes egyedi dokumentumot. Gondot okoz annak a kritériumrendszernek a hiánya, amelynek alapján az egyedi dokumentumokról tudni lehetne, hogy az adott dokumentumot a digitalizálandó, vagy a nem digitalizálandó kategóriába lehet sorolni.
2. A felhasználók kiszolgálása érdekében világosan meg kell határozni az egyes felhasználói csoportok igényeit kielégítő tartalomszolgáltatási csomagokat:
 - a köznevelésben részt vevők számára
 - a felsőoktatásban részt vevők számára
 - a pedagógusok és pedagógusképzésben részt vevők
 - a kutatók számára
 - a közművelődési terület képviselői számára
 - minden magyar állampolgár és a magyar kulturális örökség iránt érdeklődő számára.
3. A helyzetértékelés alapján kiemelt figyelmet kell fordítani az egyes közgyűteményekben és egyéb archívumokban őrzött audiovizuális örökség digitalizálására, majd tartalomszolgáltatására.

4. A stratégia célkitűzéseit az egyes ágazati aggregátorokra támaszkodva kell megvalósítani, azonban a stratégia szolgáltatásorientált szemlélete miatt az elérni kívánt eredmény maximalizálásának érdekében az ágazati aggregátorok koordinációja elengedhetetlen.

VI. ANALÍZIS (SWOT)

A SWOT analízis a Közgyűteményi Digitális Stratégia megvalósíthatóságát a digitális készségfejlesztés, a digitális gazdaságfejlesztés és a digitális közösségfejlesztés szempontjából vizsgálja.

1. Digitális készségfejlesztés

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Uniós átlag közeli az internetet heti, illetve napi rendszerességgel használók aránya. • Különösen magas a használat a fiatal, városias környezetben élő, magasan iskolázott társadalmi csoportok köré. 	<ul style="list-style-type: none"> • Az 50 év felettek körében a lakosság kevesebb, mint fele digitálisan írástudó (kiemelten érintett a 65+ korosztály), a 8 általánossal rendelkezők körében alacsony a digitális írástudás szintje. • A munkanélküliek és inaktívak körében a digitálisan írástudók aránya messze átlag alatti • Messze az unós átlag alatti a számítógéppel rendelkező háztartások aránya, a szélessávú penetráció, illetve a mobil internet elérése. • A kevésbé fejlett régiókban lakók internet-használati mutatói elmaradnak az átlagtól • Az internet-használók között magas a kizárólag alapszintű szolgáltatások (e-mail, közösségi oldalak, információk, hírek stb.) használata
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • A napi internet-használók aránya az elmúlt 3 évben több mint 20%-kal növekedett. • A digitálisan írástudatlanok körében a távolmaradás okai gyakran nem pénzügyi, hanem szemléletbeli okokra vezethetők vissza (nincs szüksége rá, nem tudja, mire jó stb.), így motivációval, képzéssel javítható a helyzet. • Az oktatás teljes spektrumára kiterjedő digitális kompetenciafejlesztés jelentős munkaerő-piaci kapacitásbővítéssel járhat. • A közgyűtemények informatikai infrastruktúra fejlesztése lehetőséget teremt a fiatalok IKT készségeinek fejlesztésére, munkaerő-piaci pozícióik 	<ul style="list-style-type: none"> • Az 50 év feletti korosztályok tartósan „bennragadnak” a digitálisan írástudatlanok táborában, így foglalkoztatási esélyeik jelentősen romlanak

<p>erősítésére.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A könyvtárak a digitális kompetencia és az információs műveltség terjesztésének kiemelt helyszínei, ezért a mobil szélessávú szolgáltatások elterjedésével olcsóbban és a felhasználó számára könnyebben elsajátítható módon növelhető az internethasználat. • A köznevelés digitális fejlesztési tervei megjelennek a Digitális Oktatási Stratégiában. A digitális kompetencia fejlesztése nem csak az informatika tantárgy, hanem minden tantárgy feladataként jelenik meg. Ehhez a pedagógusok felkészítése, digitális kompetencia fejlesztése, valamint a szükséges eszközállomány biztosítása is szerepel a DOS-ban. 	
--	--

2. Digitális gazdaságfejlesztés

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Magas az IKT-szektor GDP-ben mért részaránya, illetve a GDP növekedéséhez való hozzájárulása. • Fejlesztői és „outsorce” központok jelenléte, ahol jelentős innovációs tevékenység folyik (GE, Nokia, Ericsson). • Világszinten is magas az üzleti szféra foglalkoztatotti arányán belül az IKT-szektorban dolgozók aránya. • A szoftver és IT szolgáltatásexport területén a hazai cégeknek jó esélyeik nyílnak környező országok és egyes EU-n kívüli országok piacain. • Az e-szolgáltatásokhoz kötődő bevételek aránya növekedik. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jelentős mennyiségi és minőségi szakemberhiány: a felsőoktatásból kikerülő szakemberek képességeit tekintve jelentős az eltérés a kereslet és a kínálat között (skills-gap). • Közgyűjtemények internetes jelenléte nem megfelelő minőségű. • A hazai IKT KKV-k alulfinanszírozottak, pályázati részvételük és exportképességük csekély. • A hazai kkv-k vezetése többségében járatlan az informatikai stratégiai használatában, még mindig költségként tekint az IT-re.
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • Jobb szakemberképzés az egyetemeken • Specializálódás bizonyos nagy hozzáadott értéket képviselő szoftver előállításában. • Az uniós intézményrendszer és a szakpolitikai felelősök kapcsolatának erősítése hozzájárul a pontosabb és hatékonyabb program előkészítéshez és lebonyolításhoz • Világosan lefektetett szerepkörök és a 	<ul style="list-style-type: none"> • Az IKT- szakemberek hiánya, illetve elvándorlása. • A szakemberképzés nem tud lépést tartani az igényekkel. • A pályán dolgozó szakemberek szakmai tudásának megújítása kellő finanszírozás hiányában lassú folyamat. • A stratégiai és projektszemléletű ismeretek hiánya miatt elhúzódhat a lebonyolítás folyamata.

hatékony kormányzati koordináció segítheti a fejlesztési források megfelelő felhasználását	
--	--

3. Digitális közösségfejlesztés

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Lényegében teljes internet-ellátottság az állami intézményi körben • Magas a helyi hálózatok (LAN) penetrációja • Megfelelően működő központi kormányzati informatikai szolgáltatások • Nemzetközi mértékben is jelentős állami tulajdonú vagyron • Kedvező szélessávú hálózati elérési lehetőségek • Fennálló kormányzati akarat a terület fejlesztését illetően 	<ul style="list-style-type: none"> • A vidéki közintézmények körében alacsony a valóban nagy sáv szélességű internet-hozzáférés • A területi közigazgatásban még nem valósult meg az IT infrastruktúra és működés konszolidációja • A korábbi fejlesztések nem helyeztek kellő hangsúlyt az interoperabilitásra (a különböző informatikai rendszerek együttműködésre való képességére), így sok a szigetszerű fejlesztés, amelyek esetében az integrációs költség akár meg is haladhatja az új logikájú (pl. felhő-alapú) fejlesztéseket • Uniós átlag alatti az e-közigazgatási szolgáltatások lakossági használata • Elavult intézményi informatikai eszközpark
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • Pozitív összefüggés van az internet-használat gyakorisága és az e-közigazgatási szolgáltatások igénybevételének intenzitása között, tehát a használat növekedésével várhatóan szolgáltatások iránti igény is növekszik • Kormányzati informatikai fejlesztési szinergiák kihasználása • Újszerű (pl. felhőalapú) technológiák adaptációja • Az elmúlt évek központosításainak köszönhetően egyszerűbb végrehajtás (informatikai infrastruktúra (NISZ), fejlesztés (KIFU), hálózat (MVM) és irányítás területén (NFM, BM) • Világosan lefektetett szerepkörök és a hatékony koordináció segítheti a fejlesztési források megfelelő felhasználását 	<ul style="list-style-type: none"> • Párhuzamos fejlesztések, beszerzések, infrastruktúra • A stratégiai és projektszemléletű ismeretek hiánya miatt elhúzódhat a lebonyolítás folyamata • Uniós szerzői jogi szabályozási folyamatok várható elhúzódása

VII. PGTT (PEST) ANALÍZIS

Politikai tényezők
A közgyűjtemények működését jogszabályok határozzák meg.
A közgyűjteményi területhez kapcsolódó szakterületek fejlesztése eltérő mértékű.

Jellemző törekvés a nemzeti értékek és érdekek jelentőségének megerősítésére.
Az Európai Unió támogatása igénybe vehető a kulturális és helyi értékek elérhetőségének biztosítására.
Gazdasági tényezők
Megjelent a piacorientáltság az intézmények működtetésében.
Jelentősen nőtt a pályázati források elérhetősége (többszatomnás finanszírozás).
A pályázatok fenntartási kötelezettsége folyamatos, és ez elemi érdek is (ugyanakkor ez magával hozza az üzemeltetési, fenntartási kiadások növekedését)
Társadalmi tényezők
Az élethosszig tartó tanulás jelentőségének felismerése társadalmi szinten
Az élethosszig tartó tanulás feladata és igénye felértékeli a könyvtárak, muzeális intézmények, levéltárak és archívumok társadalmi szerepét
A társadalom individualizálódása, mint jelenség hatással van az intézményekre is.
A nemzeti és helyi értékek felértékelődése, a lokális tényezők fontossága és ennek egyre erősebb társadalmi tükröződése.
Az értékek mellett az „értéktelen” tartalmak nagy mennyiségű megjelenése.
Az azonnali információhoz jutás igényének társadalmi megjelenése, a praktikum előtérbe helyeződése.
A szolgáltatások színvonalemelésének egyre erősebb társadalmi elvárása.
Speciális ismeretek és készségek megszerzésének igénye (munkaerő-piaci szempontok).
Használói szokások változása, az Y és Z korosztályok, a 15–29 évesek információkeresési és -kezelési szokásai jelentősen eltérnek a korábbi korosztályok gyakorlatától. Ezen korosztályok a média által szocializálódnak. Az internet penetráció ezen korosztályok esetén ma Magyarországon eléri a 88 százalékot.
Technológiai tényezők
Az információ az egyik legfontosabb erőforrássá vált a világban.
A világ technológiai fejlődése folyamatos követést, stratégiai válaszkészséget, innovációt igényel a közgyűjtemények irányában is.
A verseny az információ megszerzéséért az egyik legfontosabb terület az információtechnológia világában.
Az információs piac kínálati oldalának szereplői erős versenyben állnak főként egymással, de a társadalmilag beágyazott korábbi szereplőkkel is. Ez a verseny a közgyűjteményeket is érinti.
A tartalomlétrehozás, az információkeresés és a közösségi szolgáltatások konvergenciája figyelhető meg.
Az információ „teljesség–relevancia–hitelesség” követelmény-háromszögében a kínálati oldal részéről a teljesség jelenleg a meghatározó tényező.
A relevancia–hitelesség terén a közgyűjtemények előnye egyelőre jelentős.
WEB 3.0 - „Szemantikus web” lehetőségeinek kiaknázása fontos feladat.

VIII. VÍZIÓ - JÖVŐKÉP

A digitális kultúra erősíti és életben tartja, folyamatosan építi és gazdagítja a nemzeti hagyományt.

- A közgyűjteményi digitális tartalmak „értékesítési modellje” az egyszerű figyelemfelkeltéssel, az igény megteremtésével kezdődik: fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a nyitott kultúra elvének tudatos érvényesítése hozzáférhetővé teszi a közösség számára saját nemzeti hagyományát, legfontosabb kulturális értékeit. Ily

módon az állampolgárnak lehetősége van arra, hogy megismerje, hogy kritikai feldolgozásával kialakítsa hozzá való viszonyát, hogy a hagyománnyal folytatott párbeszédben folytonosan újraterejtse a nemzet identitását.

A digitális kultúra határok nélküli: esélyt terem arra, hogy megmutassuk és képviseljük értékeinket és proaktívan alakítsuk Európa kultúráját.

- Ennek nem csupán politikai és társadalmi fontossága van, hanem jelentős gazdasági potenciált is hordoz. Nemzetközi virtuális kiállítások, online közösségi hidak létrehozásával, európai többnyelvű adatbázisok létrehozásával és elérhetővé tételével, a kultúrát támogató jogi, technológiai megoldások ösztönzésével tovább erősödik Magyarország kulturális pozíciója.
- A közgyűjteményi tartalmak hozzáférhetővé tétele kiemelt fontosságú a határon túliak számára.

A közgyűjtemények tartalomszolgáltatásával az állampolgárok a digitális átalakulás folyamatának nyerteseivé válnak.

- A felhasználói szokások egyre inkább az online, digitálisan is elérhető tartalmak felé mozdulnak el; egyre kevesebben szeretnék egy-egy könyvért, vagy egy kutatáshoz szükséges szakanyagért sok órát és kilométert utazással tölteni. A legfontosabb elvárás, hogy ezekhez a tartalmakhoz a lehető leggyorsabban, legkényelmesebben és lehetőség szerint ingyen hozzá lehessen jutni.

A stratégia megvalósításának első szakaszában 2020-ig

- a közgyűjtemények digitalizált állományának aránya, a teljes digitalizálandó állományhoz képest, megközelíti az 50%-ot,
- nagyságrendekkel nő a közgyűjtemények tartalomszolgáltatását igénybevevő felhasználók száma,
a meglévő, illetve a létrejövő digitális tartalmak egy közös kereső felületen (NAP) elérhetőek legyenek,
- a Digitális Oktatási Stratégia célrendszeréhez igazodva 40%-kal emelkedik a közgyűjteményi tartalmakra épülő felhasználható digitális tananyagok száma. a közgyűjtemények egyre nagyobb számú állampolgár digitális kompetenciaképzéséhez járulnak hozzá,
- a közgyűjteményi tartalmak többletinformációval segítik az otthoni munkavégzést, a színvonalas rekreációt, a hazai és határon túli turisztikai desztinációk megismerését.

A megvalósítás második szakaszában 2025-ig

- az audiovizuális archívumok tartalomszolgáltatása teljes körűvé válik,
- WEB aratás szolgáltatás működik Kárpát-medencei hatókörrel,
- A közgyűjtemények digitalizált állománya eléri a szakági aggregátorok által meghatározott elérni kívánt szintet.

IX. A STRATÉGIA CÉLRENDSZERE

Magyarországon is kialakult az úgynevezett „**digitális ökoszisztéma**”, amely felhasználók millióit és eszközök tízmillióit köti össze egyre nagyobb kapacitású hálózatokkal és egyre összetettebb elektronikus szolgáltatásokkal.

A változás következtében a **közgyűjteményi feladatrendszer is kitágul**, a hagyományos feladatellátás mellett **felértékelődik**, illetve néhány esetben elsődlegessé válik **az új médiumok felhasználásával történő kultúráközvetítés**.

A kulturális javak megőrzésére, védelmére, gyűjtésére feldolgozására, a tudományos szféra kiszolgálására és a kiállításokon keresztüli kommunikációra épülő **tradicionális múzeumi feladatellátás önmagában már nem elégséges**.

Az intézményeknek valamennyi tevékenységükkel kapcsolódniuk kell a digitális ökoszisztémához: új szemlélet jelenik meg a közgyűjtemények digitalizálásában, amely a tartalomszolgáltatás minőségi és mennyiségi javulását eredményezi.

A közfeladatot ellátó intézmények számára ez a társadalmi elvárás nem csupán többletfeladatot jelent, hanem olyan lehetőséget, amely a felszabaduló szinergiák segítségével nemcsak a kulturális örökség társadalmi hasznosulását segíti elő, hanem alapvetően befolyásolja a hosszú távú megőrzést, a feldolgozást és a gyarapítást is, tehát a teljes tevékenységi láncot áthatja.

A folyamat további különlegessége, hogy az adatvagyon újrafelhasználásával, a folyamatos tartalom bővítéssel a kreatív ipar értéknovelt szolgáltatásokat hozhat létre, amelyek szintén visszahatnak a szolgáltatók tevékenységére, növelve az intézmények fenntarthatóságát és társadalmi hasznosságát.

A közgyűjtemények alapfeladatainak megújulása a feladatellátók szakmai megújulását, szemléletváltását is kikényszeríti.

1. A stratégia átfogó céljai

A Közgyűjtemények Digitalizálási Stratégiájának átfogó célja, hogy a közgyűjtemények tartalomszolgáltatása szolgáltatóorientált szemléletet tükrözzön: a felhasználói igények ismeretéből kiindulva határozza meg a szolgáltatott tartalmat és annak felhasználhatóságát úgy tervezzék meg, hogy az valóban segítse a potenciális felhasználót speciális céljai elérésében, legyenek ezek rekreációs, oktatási, vagy gazdasági alkalmazási típusúak.

- **A közgyűjtemények a kulturális örökség őrzőiből, a kulturális örökség első számú, autentikus, forrás értékű megosztóivá váljanak.**
- **A digitalizálás legyen eszköz ahhoz, hogy az emberek könnyebben juthassanak hozzá olyan tudáshoz, amely egyéni élethelyzetüket javítja.**
- **Javuljon a digitális kulturális tartalmakat használók életminősége:** célunk, hogy bármikor információhoz juthassanak, hozzáférhessenek a digitálisan elérhető kulturális tartalmakhoz, ezáltal tudásuk bővüljön.

- **Javuljon a felhasználói komfortérzet:** célunk a felhasználó számára releváns és könnyen elérhető tartalom szolgáltatása.
- **Érzékelhetővé váljon az oktatás és a közgyűjteményi tartalomszolgáltatás egymásra utaltsága.**
- **Javuljon az állampolgárok digitális kompetenciáinak minősége,** ezáltal növelhető az online oktatásban, felnőttképzésben résztvevő lakosság aránya. A digitális világban való jártasság versenyképesebb munkaerőt, igényesebb fogyasztót jelent, melynek érdekében készségfejlesztéssel, képzéssel és motivációs eszközökkel készítjük fel Magyarország állampolgárait az új lehetőségek használatára.

A szolgáltatásorientált szemlélet megvalósítását 3 pillérrre épülő célrendszer szolgálja:

2. A stratégia pilléreken alapuló cél-, és indikátorrendszere

Pillér	célok	Indikátor
Közösség Pillér	az egyes szolgáltatási célcsoportok meghatározása	felhasználók száma célcsoportonkénti bontásban
	virtuális kiállítások létrehozása	virtuális kiállítások száma
	e-kölcsönzés lehetőségének megteremtése	kölcsönzött dokumentumok mennyisége
	adatbázisok közötti interoperabilitás létrehozása	összekötött adatbázisok száma
	intézményközi együttműködések elősegítése	megkötött együttműködések száma
Készség Pillér	tanulási, informálódási szokások változásának lekövetése	infokommunikációs eszközök terjedésének

	új technológiák adaptálása	mértéke
	webaratás és archiválás kifejlesztése	archivált és aratott oldalak száma, gyakorisága
	e-tananyag fejlesztés	a formális oktatásban való elterjedés mértéke
	kompetenciafejlesztés	az akkreditált digitális kompetenciafejlesztést célzó képzések száma
	önálló tanulási kompetenciák fejlesztése	a tartalomszolgáltatás hasznosulása a nonformális és informális tanulás keretei között
Gazdasági Pillér	innováció elősegítése	
	tudományos teljesítmény fokozása	a tudományos kutatók <i>Hirsch</i> indexének és impaktfaktoros reprezentációjának emelkedése, illetve a magyarországi közgyűjteményi tartalmak külföldi idézettségének emelkedése
	hazai innovációs rendszer megerősítése	a felsőoktatás gazdasági szerepének megerősítésében való részvétel aránya
	fenntartható tudásgazdaság megteremtése	a kutatási és oktatási szegmensben történő összesített megjelenés mértékének emelkedése

X. MEGVALÓSÍTÁS

1. A megvalósítás feltételei

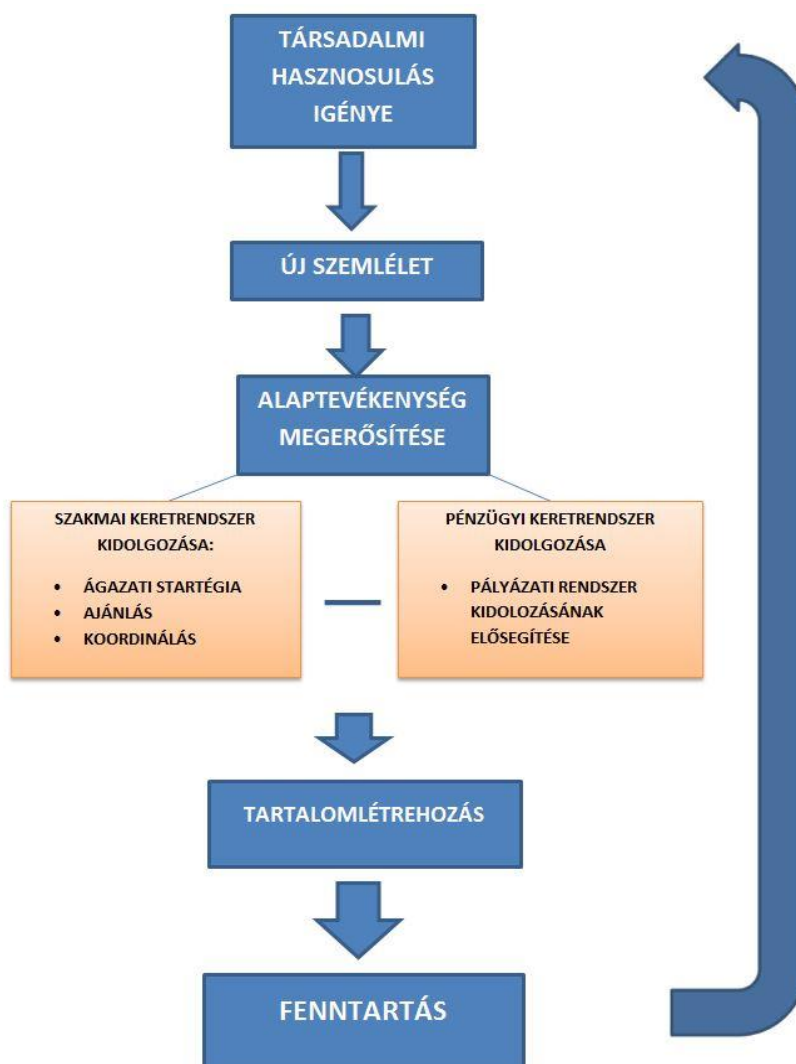
A közgyűjteményi területet áttekintve megállapíthatjuk, hogy

- elmúlt két-három évtizedben lezajlott **infokommunikációs forradalom a kulturális fogyasztói szokások olyan átalakulását hozta**, amely hatalmas kihívás elé állítja a hagyományos közgyűjteményeket. A hordozható eszközök és a szélessávú adatátvitel megteremtette technológiai lehetőségek alapvetően **rajzolták át a közgyűjteményi szolgáltatások szokásos célcsoportjainak szükségleteit**, illetve elvárásait;
- a **kulturális örökség** intézményei csak akkor őrizhetik meg az információgazdálkodásban hagyományosan betöltött vezető szerepüket, ha képesek az új technológia nyújtotta lehetőségek kihasználására, a kulturális értékek közvetítésének korszerűvé tételére;
- a **tanulási, informálódási szokások gyökeres megváltozásával** – az ismeretszerzés egyik legfontosabb, ha nem a legfontosabb forrása az internet és az online elérhető tartalmak – a **tudásközvetítés** (beleértve a formális iskolarendszerben megvalósuló oktatást a közneveléstől a felsőoktatásig, és a kutatói, tudományos szférát is)

megkerülhetetlen feltétele, hogy rendelkezünk a megfelelő mennyiségű és minőségű digitálisan elérhető tartalommal, és arra épített szolgáltatásokkal;

- a létrehozott digitális tartalmakra korszerű, az egyes célcsoportok, kiemelten a köznevelésben résztvevők számára szolgáltatásokat kell építeni a legszélesebb társadalmi hasznosulás érdekében;
- mindez jótékony hatást gyakorol a digitális írástudás fejlődésére, a kultúrafogyasztási szokások gazdagítására, kulturális javakhoz való hozzáférés egyenlőtlenségeinek megszüntetésére, eddig nem létező kultúrafogyasztási kompetenciák kialakítására, és gazdaságélénkítő és katalizáló szerepet tölthet be a kreatív ipar fejlesztésében;
- a **digitális kulturális örökség hosszú távú megőrzése kiemelt nemzeti feladat.** Az analóg formában őrzött kulturális nemzeti vagyon digitális reprodukciója közérdek, ennek az adattömegnek a megőrzése, megfelelő transzformációja és hozzáférhetővé tétele a legkorszerűbb technológiákkal kötelesség. **A megőrzés technológiai feltételeinek biztosítása állami feladat, technológiai kivitelezése és szakszerű szolgáltatása a kulturális intézmények felelőssége;**
- a **digitális kulturális örökség korpuszának létrehozása tömeges digitalizálási projekteket feltételez.** A feldolgozandó adatvagyon jelentős, de rendkívül heterogén, mind tartalmában, mind minőségében. **Ezen projektek megtervezése és lebonyolítása közgyűjteményi szakmai feladat, ágazatonként sajátos szakmai feltételrendszerrel. A kivitelezésben közösen kell részt venniük a különböző területek képviselő közgyűjteményi szakembereknek.**

A közgyűjtemények megújulása társadalmi hasznosulásuk mértékén múlik. Ez az igény új szemléletet követel meg, amely a digitalizálás vonatkozásában azt a kötelezettséget jelenti, hogy valamennyi alaptervékenységet ezzel az új szemlélettel kell végezni: az egyes célcsoportoknak nyújtott tartalomszolgáltatásnak kell áthatnia a teljes tevékenységet. Az intézmények alaptervékenységének megerősítésével lehetővé válik a tartalomszolgáltatás minőségi és mennyiségi javulása.

A jövőkép megvalósítása érdekében, a Digitális Jólét Program, a Digitális Oktatási Stratégia és a kulturális alapellátás célrendszerének megfelelően, elsőként az egységes szakterületi szempontrendszer alapján, a digitalizálandó dokumentum kiválasztásának szempontjait kell megváltoztatni: **előtérbe kell helyezni a közzétételi digitalizálás szempontjait.**

Fontos megjegyezni, hogy az állományvédelmi digitalizálás, mint a közgyűjteményi megőrzési feladatok digitális kiterjesztése továbbra is fontos feladat. A közzétételi digitalizálás nem szoríthatja ki az állományvédelmi célú digitalizálást, hiszen nem az egyes alapfeladatok versenyeztetése a cél, hanem a közgyűjtemények egészének bekapcsolása a digitális ökoszisztémába.

A Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia végrehajtása során a felhasználói szempontok figyelembevétele csak akkor válik valósággá, ha

- az érintett közgyűjtemények tisztában vannak az egyes felhasználói célcsoportok igényeivel. Ezek meghatározása a stratégia végrehajtásának fontos előfeltétele. Ezt mintaprojektek kidolgozásával lehet előkészíteni.
- Az adott igények ismeretében a közgyűjteményeket érdekeltté kell tenni a tartalomszolgáltatási szempont elsődlegességének biztosítására. Megfelelő támogatási

rendszer (pályázatok) segítségével kell ösztönözni és biztosítani a garanciális feltételeket.

2. A közgyűjtemények által közzétett digitális tartalmak hasznosulásának modellje

A közgyűjteményi tartalmak társadalmi hasznosulása a digitális térben nem magától értetődő jelenség. Előre megtervezett, majd folyamatosan megújuló intézkedések nélkül a digitalizált közgyűjteményi tartalmak nem válnak láthatóvá és az online közösségi hidak létrehozásával a digitalizált kulturális örökségben rejlő lehetőségek kihasználása is elmaradhat.

- Annak érdekében, hogy a közgyűjteményi digitális tartalmakkal mind szélesebb közönséget szólíthassunk meg, **a közgyűjtemények által közzétett digitális tartalmakat egymásra épülő szinteken kell megjeleníteni a digitális térben.**
- A publikált tartalomért felelős közgyűjtemény saját digitális felületein (weboldal, saját webes alkalmazások, digitális eszközök a valós kiállító/ látogató terekben stb.) kívül az ágazati aggregátoron keresztül is megjeleníti a digitális tartalmait.
- A két egymásra épülő publikációs szint a különböző célcsoportok elérését és a felhasználási célok megvalósítását teszi lehetővé. A tartalomszolgáltató közgyűjtemény saját felületein történő közzétételével kapcsolatot teremt a saját mikroközösségén belül, ezáltal látogatói/ felhasználói közösséget épít (baráti kör, kutatói szakportál), vagy saját edukációs célokat valósít meg (múzeumpedagógia). A közgyűjtemények aktív jelenléte növeli a közgyűjtemény társadalmi beágyazottságát, erősíti a 21. század infokommunikációs elvárásainak megfelelő társadalmi szerepvállalását és nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a **közgyűjtemények a jövőben a kulturális örökség őrzőiből, a kulturális örökség első számú, autentikus, forrás értékű megosztóivá váljanak.**
- Az ágazati aggregátorok felületén közzétett digitális tartalmak segítségével a szélesebb körű nagyközönség érhető el, valamint a digitális tartalmak felhasználási lehetőségei is kiterjeszthetők.

- Az ágazati aggregátorok azáltal érhetik el leginkább, hogy a nagyközönség, tehát az átlagos web használó is kulturális tartalmakra bukkanjon keresési találatai között, ha platformjaikon közzétett közgyűjteményi tartalmakat a legelterjedtebb internetes keresőmotorok (pl. Google) igényei szerint gazdagítják és optimalizálják. Fontos, hogy az aggregátorok elsősorban ne önálló kulturális szigeteket alkossanak, hanem részei, tartalomszolgáltatói legyenek azon webes eszközöknek (böngészők, keresők), amelyek széles körben elterjedtek.
- A közgyűjtemények saját szakmai kompetenciáján átívelő felhasználási lehetőségek (kreatív ipar, turizmus, oktatás) az ágazati aggregátorok együttműködésében érhetőek el.
- Kiemelt figyelmet kell fordítani az oktatási célú felhasználásokra. A közgyűjteményi digitális tartalmak, mint eredeti, forrás értékű dokumentumok meghatározó szerepet kaphatnak a jövő közoktatási tananyagainak fejlesztésben. Ezen túl fontos, minőségi elemei lehetnek a **turisztikai iparban** egyre jelentősebben megjelenő kulturális tartalmaknak.

Kiindulva a közgyűjteményi tartalmak fent bemutatott kétszintű (**lokális:** tartalomszolgáltató saját csatornáit, **globális:** az aggregátorok platformjai és kooperációs megoldásai) publikációs modelljéből a digitális tartalmak társadalmi hasznosulása mérhetővé válik a következő indikátorok szerint:

Lokális indikátorok:

- A tartalomszolgáltató saját weboldalán közzétett, a szakági aggregátorok által meghatározott minőségi követelményeknek megfelelő, kereshető digitális közgyűjteményi rekordok száma, illetve aránya a tartalomszolgáltató vagyonezelésében lévő összes kulturális javakhoz képest.
- A tartalomszolgáltató saját digitális tartalmaira épülő, saját digitális csatornáin megjelenő applikációk, virtuális kiállítások, játékok stb. száma.
- A tartalomszolgáltató saját digitális tartalmaiból létrehozott egyéb adatbázisok, alkalmazások száma.
- A tartalomszolgáltató saját digitális tartalmaiból az ágazati aggregátor felé továbbított rekordok száma.
- A tartalomszolgáltató saját digitális tartalmainak megjelenése a közösségi hálókön.
- A tartalomszolgáltató saját digitális tartalmaiból létrehozott és a saját látogató/kiállítótérbe telepített megjelenések száma.

Globális indikátorok

- A platformon regisztrált közgyűjtemények száma.
- A platformon közzétett közgyűjteményi rekordok száma.
- A platformon közzétett közgyűjteményi rekordok megjelenése a közösségi hálókön.
- A platformon közzétett közgyűjteményi rekordok megjelenése oktatási anyagokban.
- A platformon közzétett közgyűjteményi rekordok megjelenése turisztikai alkalmazásokban.
- A platformon közzétett közgyűjteményi rekordok megjelenése egyéb alkalmazásokban.

3. A megvalósítás mérföldkövei 2017-25

MÉRFÖLDKÖVEK	KDS I. ÜTEM				KDS II. ÜTEM				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<i>Mintaprojektek elindulása</i>									
<i>A közgyűjteményi tartalmakra épülő felhasználható digitális tananyagok számának emelkedése</i>									
<i>Az audiovizuális archívumok tartalomszolgáltatása teljes körűvé válása</i>									
<i>Az aktív WEB aratás jogi és technikai feltételeinek megteremtése</i>									
<i>Az aktív WEB aratás fokozatos kiterjesztése</i>									
<i>Közigyűjteményi tartalom létrehozás a mintaprojektek elindulásának évében (I. ütem)</i>									
<i>Közigyűjteményi tartalom létrehozás (II.ütem)</i>									

4. A megvalósítás szakmai keretrendszerének kialakítása:

- **A Nemzeti Adattár Projekt (NAP)**

A KDS előkészítése során végzett elemzések alátámasztják, hogy az egyes közgyűjtemények eltérő adatbázisokat és nyilvántartó rendszereket használnak, amely megnehezíti az összefüggő tartalmak kereshetőségét.

A célzott felhasználás legfontosabb gátja egy egységes, **könnyen kezelhető adatnyilvántartási** és az erre épülő **összközigyűjteményi online kereső rendszer** meglétének hiánya. Ezt pótolja a **Nemzeti Adattár Projekt (NAP) nyilvántartási és közgyűjteményi kereső rendszerének kiépítése.**

A rendszer lényege: az együttműködő intézmények továbbra is maguk kezelik és rendszerezik, dolgozzák fel és teszik hozzáférhetővé gyűjteményeiket. A NAP nem tartalom elhelyezési, hanem kereső oldal, ennek következtében a létrehozott tartalmakhoz fűződő jogkezelési kontroll továbbra is az egyes intézmények hatáskörében marad.

A NAP saját adatbázisában tárolja a közgyűjteményi objektumok keresését, megtalálását lehetővé tevő adatnyilvántartást (metaadatokat), Ennek keretében a NAP felhasználói élményt nyújtó, ám például továbbközlésre már nem alkalmas (pl. kis felbontású vagy részleges) digitális képet illetve multimédia másolatot tesz kereshetővé (amennyiben ennek jogi akadálya nincs). Utóbbi elsődleges értelme és haszna az, hogy a szinergikus (többféle

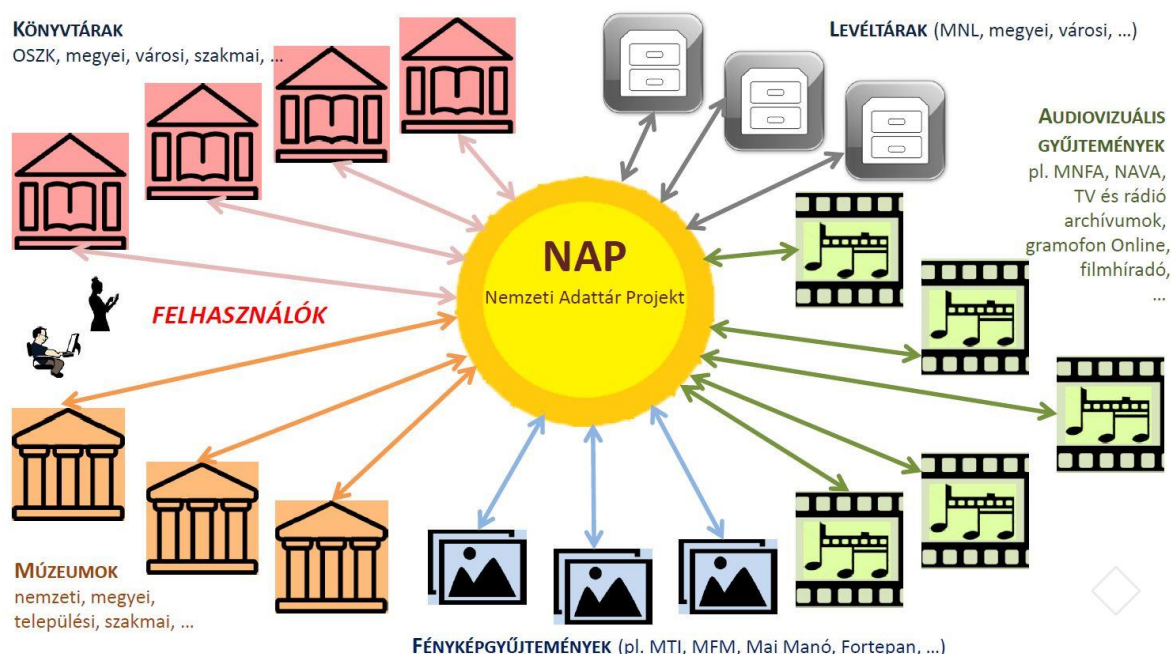
gyűjtemény objektumait valamilyen cél érdekében átfogóan) kereső szolgáltatás nem alapulhat csak a szöveges leírásokon, és szöveges dokumentumokon,. Ugyan a hagyományos és már most is nagy tömegben elérhető szöveges dokumentumok a legtömörebb információhordozók, ám a megfelelő felhasználói élmény elérésére és különösen az érdeklődés fenntartására viszonylag csekély vizualizációjuk okán kevésbé alkalmasak. Így a felhasználói élmény fokozása, az érdeklődés fenntartása és a közgyűteményi tudásbázis online átadásának optimalizálása érdekében – modern internet felhasználói attitűdök tapasztalatai alapján – ezeket össze kell kötni a hozzá kapcsolható audiovizuális tartalmakkal, hiszen a laikus (pl. iskolás) felhasználó embert a képekben, videókban, hangfelvételekbe való betekintés, behallgatás útján lehet első lépésben közelebb hozni a kultúrához. A korszerű Internet kereső szolgáltatásokban is ehhez szoktak hozzá a felhasználók: egy kis felbontású „előképet” is megmutatnak a találati listák. Ez alapján csak a valóban érdekes, hasznos tartalmat kéri le a felhasználó a tartalom tulajdonosától eredeti minőségben. Az így tárolt adatokon dolgozik a NAP kereső alkalmazása (kifejlesztendő szoftver). Társadalmi és gazdasági célok szerint más NAP alkalmazások is dolgozhatnak az adatokkal (pl. célzott iskolai programok, a népszerűsítést elősegítő közösségi site-on, stb.).

A cél az, hogy a **nemzeti öntudatra nevelés** és a magyar irodalomból, történelemből, művészetekből összetevődő **nemzeti alapműveltség** elsajátítása során támaszkodni lehessen kulturális-szellemi örökségünk valamennyi közgyűjteményben fellelhető adatára.

Ezért a magyar közgyűjtemények integrált keresőfelületét kell létrehozni. Ennek keretében olyan informatikai megoldást kell alkalmazni, amely képes összefogni a magyar közgyűjtemények által már felhalmozott, ám csak szigetszerűen működő adatbázisokat és egy egységes keresőfelületen kezelni a tartalmakat. Egy ilyen közös kereső rendszer előnye, hogy

- a már meglévő, de szétszórt intézményi tartalmakat a társadalmi hasznosulás pályájára tudja állítani,
- közelebb hozza a felhasználót az intézményhez, hiszen az egyszeri érdeklődő nem az őrző intézmény, hanem a „tárgy” irányából közelít a tartalomhoz, ezáltal a felhasználói szemlélet is nagyobb súllyal érvényesülhet,
- egyszerre megjeleníthetők és kereshetők a különböző szakági intézmények, és a már meglévő összközgyűjteményi felületek tartalmai, az ott őrzött dokumentumtípustól (pl. könyv, irat, műtárgy, audiovizuális tartalom) függetlenül, ezáltal elősegítve az interoperabilitást.

A Nemzeti Adattár Projekt (NAP) gondozása a Közgyűteményi Digitalizálási Kollégium feladata, szoros együttműködésben az ágazati aggregátorokkal.

• A Közgyűteményi Digitalizálási Kollégium létrehozása

A felhasználói szemléletű tartalomszolgáltatás érdekében elengedhetetlen a hálózatos együttműködés biztosítása és, ezáltal a **közgyűtemények dinamizálása. Ebben a folyamatban a** Közgyűteményi Digitalizálási Kollégium, mint az ágazatokon felüli tényező meghatározó szereppel bír és feladatának, hatáskörének pontos meghatározása indokolt.

Az ágazatokat (könyvtár, levéltár, múzeum, kép- és hangarchívum) összefűző **Közgyűteményi Digitalizálási Kollégium** a kultúráért felelős miniszter véleményező és javaslattevő testületként működik, a már létező ágazati aggregátorok egyfajta szakmai egyeztető fórumaként definiálható. A Kormány a Kollégiumot kormányhatározattal hozza létre, határozza meg feladatait és jelöli ki tagjait.

Fő feladata a közgyűteményi digitalizálási stratégia megvalósításának koordinálása, monitoringja, az interoperabilitás biztosítása. A Kollégium feladatrendszeréből adódóan kétszintű testületként működik, melynek az ajánlások kiadásában és a pályáztatási eljárásban is szerepet kell biztosítani.

A Kollégium feladatai:

- Elősegíti a Nemzeti Adattár Projekt megvalósulását és dönt az ehhez szükséges összközgyűteményi tartalmi és technikai specifikációkról
- Meghatározza a digitalizálás legfontosabb tartalmi követelményeit, pl. pedagógiai szakértők bevonásával az oktatásban hasznosítható digitális közgyűteményi-pedagógiai, a Nemzeti Alaptantervhez illeszkedő csomagjait.
- Meghatározza az egyes technikai paramétereket: formátumok, méretek, azon metaadatok köre, amelyek lehetővé teszik az egységes közzétételt.
- Meghatározza a digitalizálás technológiájára vonatkozó előírásokat.

- Elvégzik az ágazati aggregátorok által kidolgozott ágazati szabványok értékelését és összehangolását, a metodikák kialakulásának és oktatásának elősegítését, valamint a konzorciumi együttműködések elősegítését.
- Összközgyűjteményi szintű monitoring tevékenységet látnak el, ennek részeként évenkénti előrehaladási jelentést készítenek a stratégia végrehajtásáról.
- Elősegíti a nemzetközi együttműködések (szlovák, román partnerségi viszony erősítése), megteremtik a nemzetközi kezdeményezésekkel való összhangot.
- Az egységes közzététel érdekében szakmai keretrendszert/ajánlást dolgoznak ki (részletes ütemterv lásd 1. sz. melléklet).

Szakmai keretrendszer/ajánlás tartalma:

- a digitalizálási tevékenység tárgyevi céljainak meghatározása:
 - *szolgáltatás* – a nagyközönség és a gazdasági szereplők számára történő hozzáférés (pld. kreatív iparok),
 - *reprodukálás* – az eredeti dokumentum eredeti minőségű reprodukálhatóságát biztosítja,
 - *állományvédelem, állagmegóvás, értékmentés* – a tönkrement hordozón tárolt anyag megmentése, illetve az értékes eredeti dokumentum megóvása érdekében történik.
- a stratégia eszközrendszerével összhangban a digitalizálási szempontok meghatározása:
 - legértékesebb,
 - legnagyobb érdeklődésre számot tartó,
 - legkutatottabb,
 - legveszélyeztetettebb dokumentumokat kell előnyben részesíteni.
- a tartalomkiválasztás elsődleges felhasználási szempontjainak meghatározása:
 - a szabadon közzé tehető, adatvédelmi előírások által nem korlátozott, szerzői jogi oltalom alatt nem álló közgyűjteményi tartalmak,
 - a köznevelési, oktatási felhasználás figyelembe vétele
- közzétételi elvárások meghatározása:
 - a tartalmak felhasználóbarát, hatékony és gyors megjelenítése, kereshetősége,
 - az őrzőhelyi adatok és elérhetőségek jól látható feltüntetése,
 - a tartalmak moderálás melletti web2-es, felhasználók általi kiegészítésének biztosítása, crowdsourcing megoldások alkalmazása,
 - az eleve digitálisan létrejött tartalmak hozzáférhetőségének vizsgálata. Fontos azonban azt is figyelembe venni, hogy a „born digital” dokumentumok zömmel már a 21. század termékei, melyek esetében a közzétételt a szerzői jogi, illetve az adatvédelmi megkötések nehezítik vagy nem teszik lehetővé.

Az ajánlást a miniszter minden évben közzé teszi.

5. A végrehajtás ellenőrzése

A monitoring rendszer **célja a nyomon követés és a bekövetkező változások bemutatása, az elmaradások körülményeinek feltárása**. A monitoring rendszer céljait összhangba kell hozni a **Digitális Közgyűjteményi Stratégia összes pillérével**. Ennek érdekében a monitoring rendszernek alkalmasnak kell lennie:

- az ágazati és intézményi döntéshozatal támogatására, előrejelzésre és folyamatkövetésre;

- a társadalompolitikai, ágazati, intézményi és állampolgári célok nyomon követésére;
- a szükséges beavatkozási és visszacsatolási pontok meghatározására;

6. Az ágazati aggregátorok szerepe

Ahogy arról a jelenlegi stratégiai dokumentum előzményeinél már szóltunk, a közgyűteményi digitalizálás területén részeredményekről beszélhetünk. Ennek egyik fő oka az ágazatok egymáshoz való viszonyának rendezetlen helyzete, a szakági feladatok kereteinek bizonytalan volta. Ezért elérkezettnek látjuk az időt egy egységes szempontrendszer kialakítására, mely összhangot teremt a szakterületek érdekei között. Ez a feladat kiemelt fontosságú, mivel ennek hiánya a források elaprózódásához vezethet.

Tekintettel arra, hogy a közgyűteményi alaptevékenységek ágazatonként eltérő sajátosságúak, az operativitás elősegítése érdekében nem egy központi nemzeti aggregátorra, hanem külön-külön ágazati aggregátorokra van szükség. Egyes különösen specializált területek vonatkozásában az ágazati aggregátorok szükség esetén szakági aggregátorokkal bővíthetnek.

Az ágazati aggregátori feladatok ellátása a következőképp alakul:

- Könyvtári ágazat – **Országos Széchényi Könyvtár**
- Múzeumi ágazat – **Magyar Nemzeti Múzeum**
- Levéltári ágazat – **Magyar Nemzeti Levéltár**
- Audiovizuális archívumok, mozgóképek – **Magyar Nemzeti Filmarchívum, MTVA Archívuma**
- Egyéb intézmények, kiemelten egyházi fenntartású intézmények - **Forum Hungaricum Nonprofit Kft.**

Aggregátori feladatok:

- részvétel az ágazati ajánlások kidolgozásában;
- szakterületenként digitalizálási módszertani útmutató kidolgozása; szükség esetén további szakági aggregátorok bevonása;
- NISZ Zrt. archiválási feladataiban való koordinációs közreműködés
- felmérések készítése az egyes intézmények digitalizálási kapacitásáról (szakember, géppark);
- intézményi együttműködési modellek kidolgozása (személyi és eszközkiadások megosztásának figyelembevételével);
- javaslattétel az elkészített felmérések alapján regionális digitalizáló műhelyek létrehozására, illetve piaci szereplők esetleges bevonására;
- nemzetközi együttműködések elősegítése (digitális csere lehetősége);
- intézményi, intézményközi projektervek koordinálása;
- a megvalósult projektek értékelése;
- előrehaladási jelentést elkészítése a Közgyűteményi Digitalizálási Kollégium részére.

7. A stratégia megvalósításához szükséges intézményi feladatok

a) Intézményi koncepciók elkészítése

Az országos, illetve ágazati digitalizálási stratégiákhoz és a Nemzeti Adattár Projekthez illeszkedően, az ágazati aggregátorok felmérésének javaslatai alapján, intézményi szinten is elvárt egy középtávú, legalább 3 éves intézményi digitalizálási stratégia elkészítése. A stratégiának – az új tartalmak létrehozása mellett – iránymutatást kell adnia a már meglévő tartalmak felülvizsgálatához is.

A stratégia végrehajtása érdekében előnyben kell részesíteni a gyűjtemények nyilvántartásainak számítógépes adatbázisokba szervezését annak érdekében, hogy a további digitalizálás során az egyes gyűjtemények állományainak tematikusan összefüggő elemei összevethetők, a párhuzamosságok, átfedések pedig elkerülhetők legyenek.

b) Digitalizálás megvalósítása

A digitalizálás folyamata az ágazati aggregátorok által kidolgozott együttműködési modell és ajánlás alapján történik.

Az egyes adatbázisok felépítése intézményi feladat, ám a megfelelő minőségű digitalizáláshoz a kisebb intézmények nem rendelkeznek megfelelő eszközparkkal. Erre lehet megoldás az intézmények közötti partnerség, melynek keretében a kisebb intézmények a digitalizálási munkafolyamatokat egy nagyobb intézmény digitalizáló műhelyében végzik. (pl. a Forum Hungaricum ózdi Kultúrgyár projektje)

A nem egyedi közgyűjteményi tartalmak, mint pl. nyomtatott könyvek célszerű őrzési helytől függetlenül a legjobb állapotban/minőségű példányt digitalizálni.

Az intézmények közötti együttműködés megoldást nyújt a digitalizálási tevékenység szerves részét képező állományvédelmi beavatkozások és restaurálási folyamatok elvégzésére is. A digitalizálás szerves részét képezi a dokumentumok és műtárgyak előkészítése és restaurálása, ez a tevékenység a digitalizálás előtt vagy után történik meg, a dokumentum jellegétől és az alkalmazott technológiától függően.

c) Archiválás

Az elkészült digitális állományok és a hozzá tartozó metaadatok hosszú távú, szakszerű archiválása alapvetően intézményi feladat, azonban a megfelelő technológia (modern tárolási és mentési rendszerek) hiányában a legtöbb hazai intézmény nem tud ennek megfelelni.

Költséghatékony megoldás egy állami feladatként definiálendő közös közgyűjteményi archívum-szolgáltatás biztosítása Központi Archívum Szolgáltatás révén.

Erre már van példa a levéltárak esetében, az EU-s finanszírozásból (EKOP - 1.2.8) létrejött E-Levéltár projekt keretében megvalósított központi archívum-szolgáltatást a Nemzeti Infokommunikációs Zrt. működteti és biztosítja térítésmentesen a levéltárak részére, melynek továbbfejlesztése, bővítése révén valamennyi közgyűjtemény számára megoldhatóvá válna digitalizált állomány archiválása.

A könyvtárak digitalizált dokumentumainak archiválási kötelezettsége a nemzeti könyvtár feladata. Jogszabályokban szabályozott a könyvtárak bejelentési kötelezettsége a nemzeti könyvtár által vezetett nyilvántartás számára, továbbá a digitalizált dokumentumok beküldési

kötelezettsége a nemzeti könyvtárba. A nemzeti könyvtár által archivált digitális dokumentumok kereshetővé tétele a könyvtári adatbázisok feladata, amelyek jól illeszkedhetnek a Központi Archívum Szolgáltatás keresőfelületéhez.

d) Fenntartás, szolgáltatás

A Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia egyik fontos alappillére, hogy alapvetően olyan tartalom jöjjön létre, mely a későbbiekben bármikor továbbgondolható és továbbfejleszhető. Jellemző problémája a korábbi hasonló fejlesztési terveknek, hogy csupán fejlesztésben gondolkodtak, de fenntartásban nem. A stratégia sikeres végrehajtása érdekében meg kell haladni a fenntartói oldal fejlesztésközpontú finanszírozási szemléletét, kiemelve, hogy a fejlesztési feladatok a cél megvalósulását követően fenntartási feladatokká konvertálódnak, így a fenntartás költségeivel is számolni kell. **A digitalizált és közzétett tartalmak esetében elengedhetetlen a folyamatos technikai karbantartás, szoftverfrissítések és az ahhoz tartozó úgy nevezett „supportok” finanszírozása.**

A fenntartáshoz fűződő kiemelt társadalmi hatások miatt a közgyűjtemények digitalizált leképezését adó adatállományok és az azt hasznosíthatóvá tevő elektronikus információs rendszer megköveteli, hogy a digitális adatállományok biztonsági előírányzatai magas szinten kerüljenek meghatározásra.

Az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról szóló 2013. évi L. törvény alapján – annak érdekében, hogy az elektronikus információs rendszerek, valamint az azokban kezelt adatok védelme a kockázatokkal arányosan biztosítható legyen – az elektronikus információs rendszereket be kell sorolni egy-egy biztonsági osztályba a bizalmasság, a sértetlenség és a rendelkezésre állás szempontjából. A biztonsági osztályba sorolás alkalmával – az érintett elektronikus információs rendszer vagy az általa kezelt adat bizalmasságának, sértetlenségének vagy rendelkezésre állásának kockázata alapján – 1-től 5-ig számozott fokozatot kell alkalmazni, a számozás emelkedésével párhuzamosan szigorodó védelmi előírásokkal együtt. Az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról szóló 2013. évi L. törvényben meghatározott technológiai biztonsági, valamint a biztonságos információs eszközökre, termékekre, továbbá a biztonsági osztályba és biztonsági szintbe sorolásra vonatkozó követelményekről szóló 41/2015. (VII. 15) BM rendeletben szereplő szempontok figyelembe vételével a közgyűjtemények digitalizált leképezését adó adatállomány és az azt hasznosíthatóvá tevő elektronikus információs rendszer a legmagasabb (5-ös) biztonsági osztályba sorolandó, figyelemmel arra, hogy a káresemény hatása kiemelten nagy lehet (a nemzeti adatvagyon helyreállíthatatlanul megsérülhet).

A digitalizálás hatékonyságának javításához elengedhetetlen a fejlesztési technológia pontos szabályozása, definiálása, a fejlesztési folyamat elemeinek feltérképezése. Mind az egységes fejlesztéstámogatás, mind az egységes üzemeltetés kialakítása (a rendszerek üzemelésre való átvételének egyszerűsítése érdekében) megköveteli, hogy a kormányzat területén jelenleg alkalmazott fejlesztési megközelítések felmérésre kerüljenek, és a centralizáció kialakításának keretében azok migrálása is megtörténjen.

e) Üzemeltetés

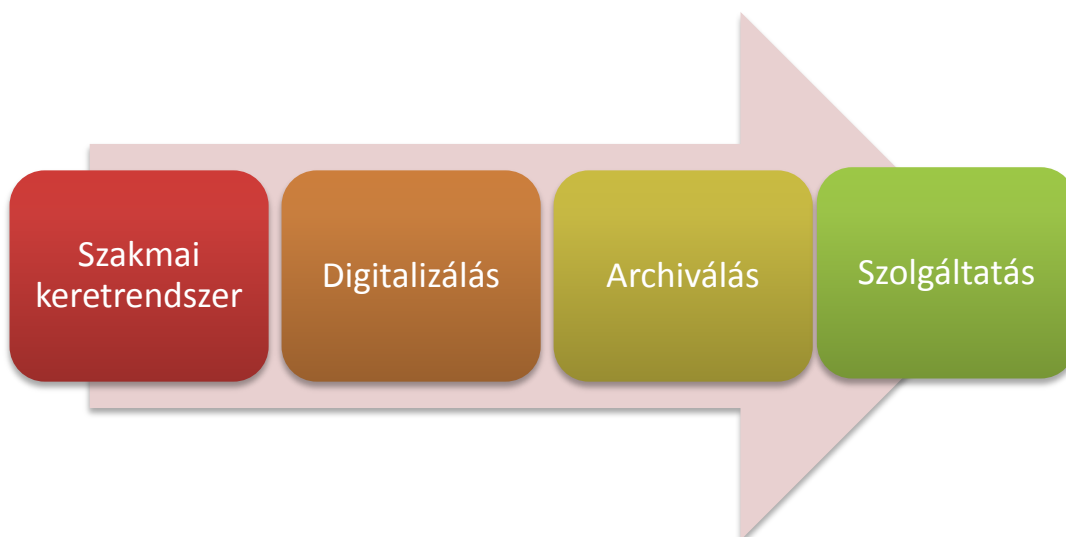
Az üzemeltetés központosításának megvalósítása a heterogén eszközpark, az igen eltérő üzemeltetési feltételrendszer és szakértelem miatt nehéz folyamat, amelynek részeként elkerülhetetlen a jelenlegi üzemeltetési megoldások esetleges technológiai beavatkozással történő esetenkénti átalakítása. Fokozatosan át kell térni a kapacitás-biztosításon alapuló szolgáltatás igénybevételre, és az e felfogás szerint kialakított menedzselésre.

A technológiai konszolidáció része az egyes rendszerek új feltételek szerinti műszaki átalakítása. Minden rendszernél az egyéb okból történő (például jogszabálykövetés, új verzióra átállás) továbbfejlesztéseket kell kihasználni az új üzemeltetési feltételrendszerre történő áttéréskor (változtatott rendszer csak az új feltételrendszer szerint helyezhető üzembe).

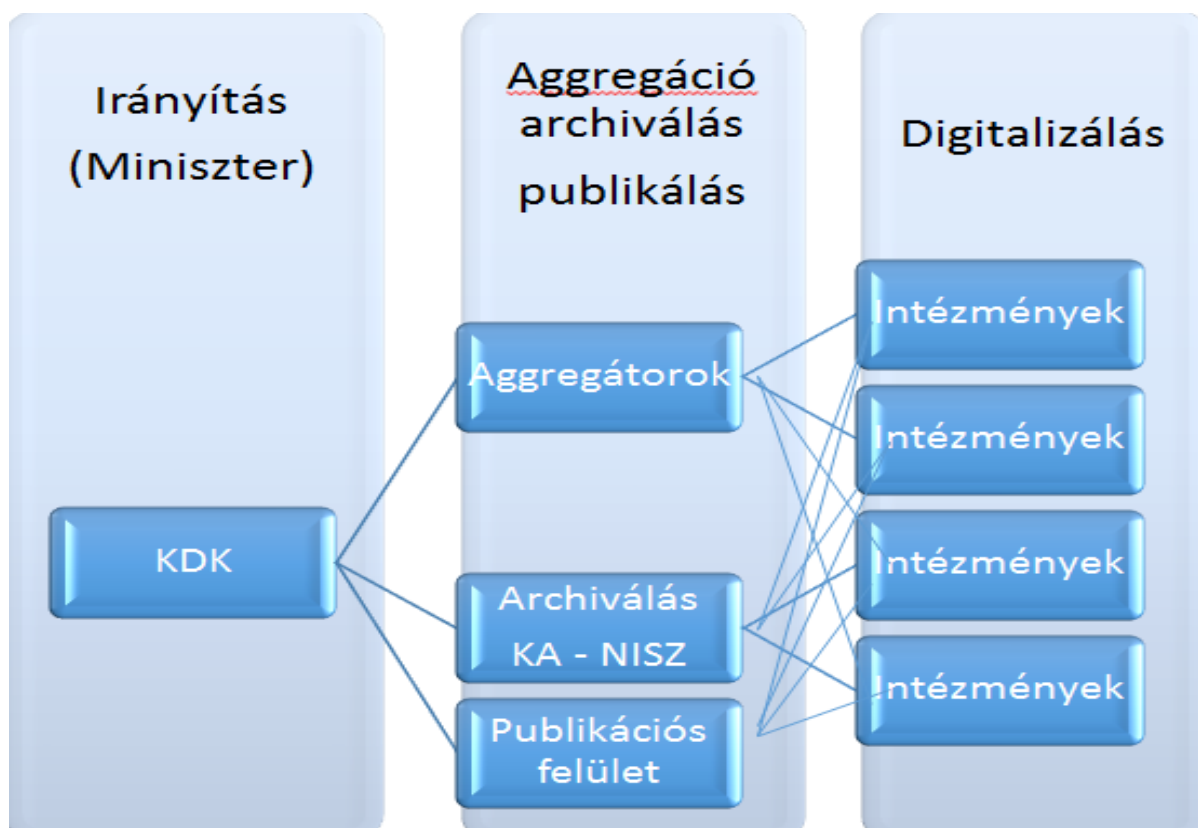
A technológiai konszolidáció részeként – a megszerezhető forrásoktól függő ütemezéssel – ki kell alakítani professzionális szolgáltató központokat, az alkalmazásokat fokozatosan ezekre kell áttérteni. Az üzemeltetés technológiai konszolidáció része az egyes – részben heterogén – rendszerek egységes monitoring folyamatainak megvalósítása.

8. A digitalizálás/archiválás/publikálás/szolgáltatás feladatmegosztásának modellje

A felhasználói szemléletű tartalomszolgáltatás érdekében a hálózatos együttműködés biztosítása, ezáltal a **közgyűjtemények dinamizálása elengedhetetlen.**

A fentiekben vázolt modell többszintű feladatmegosztást tesz lehetővé, melyben minden szint jól körülhatárolható feladatokkal rendelkezik.

XI. A STRATÉGIA VÉGREHAJTÁSÁNAK PÉNZÜGYI MEGALAPOZÁSA

1. Költségigények

A rendszer kialakításának költségeit teljes körűen csak a stratégia elfogadását követően akcióterv kidolgozása során lehet meghatározni.

Jelenleg megalapozottan az előkészítés szempontjából meghatározó fontosságú mintaprojektek és a kapcsolódó feladatok finanszírozási igénye tervezhető.

2. Pályázati rendszer kiépítése

A stratégia, illetve az abban szereplő eszközök pénzügyi feltételeinek részletes megtervezése a stratégia implementációjának részeként valósul meg, melyre a stratégia Kormány általi elfogadását követően kerül sor.

Az intézményi érdekeltség fenntartására, illetve a stratégia keretében elérendő eredmények monitorozására alapvetően a pályázati rendszer alkalmas. Az eddigi digitalizálási tevékenység fő finanszírozója a **Nemzeti Kulturális Alap** volt, ezért egy hasonló finanszírozási struktúrában szükséges egy elkülönített keret biztosítása e stratégia megvalósítására, mely pályázati rendszerben lesz lehívható.

Ennek keretében a Közgyűjteményi Digitalizálási Kollégium minden évben javaslatot tesz a kultúráért felelős miniszternek az adott pályázatok tartalmára és a pályázati kiírások véglegesítésére, majd a benyújtott pályázatok szakmai elbírálását követően javaslatot tesz a támogatásokra a miniszter felé. A pályázatokat az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő kezeli tovább.

3. Mintaprojekt megvalósítása

- A stratégia célrendszerének megvalósításával összefüggésben 2017. évre ágazatonkénti digitalizálási **mintaprojekt elindítását tervezzük a Nemzeti Adattár Projekt keretében, mely kötelező kimeneti elemeként, mintegy alprojektként a köznevelés, oktatási területtel való összekapcsolódást is lehetővé teszi (Kulturális Tanösvény alprojekt) a DOS keretrendszeréhez igazodva.**
-
- A Nemzeti Adattár Projekt X.4. alfejezetben bemutatott célrendszeréhez kapcsolódva Kulturális Tanösvény alprojekt keretében lehetővé kell tenni a közgyűjteményi elemek és kulturális szolgáltatások más szolgáltatásokhoz, különösen a közneveléshez való kapcsolását. **A rendszer elősegíti a közgyűjteményi elemek tematikus rendezését és a tanórán kívüli programok tervezését,** így különösen osztálykirándulások, erdei iskola programok, kirándulások, egyéb szabadidős **tevékenységek szervezését területi alapon.**
- **Az alprojekt eredményeire építve további lehetőség nyílik a pedagógiai módszertan fejlesztésre vagy egyéb oktatási projektekre, akár a Nemzeti Köznevelési Portálon keresztül is.**

Ennek következtében a Nemzeti Adattár Projekt keretében kialakításra kerül egy olyan felület, mely a közgyűjteményi tartalmakat **oktatási referenciával is megtölti, ezáltal széles körben összekapcsolhatóvá teszi a köznevelési és a közgyűjteményi tartalomszolgáltató felületeket.** Az **alprojekt** révén lehetővé válik a digitalizált közgyűjteményi tartalom, a köznevelési pedagógiai feladatok és az egyéb szolgáltatások (Bejárható Magyarország Projekt, egyéb interaktív települési, múzeumi megoldások stb.) összekapcsolása a pedagógusok, szülők, illetve egyéb nem közgyűjteményi területen jártas felhasználók számára. Az alprojekt kétoldalú kapcsolatot tesz lehetővé, így a Digitális Oktatási Stratégiának megfelelően a köznevelési relevancia alapján a Nemzeti Adattár Projekt a Nemzeti Köznevelési Portál irányából is kereshetővé válik.

A mintaprojekt hozzájárulnak a pedagógiai paradigmaváltás elősegítéséhez, amely a tanulókat felkészíti a médiafogyasztásra, a különböző tartalmak keresésére és azok összevetésére.

4. A stratégia hosszú távú megvalósításának és fenntartásának költségei

- Az egyszeri beruházási – főként hardver és szoftver – költségek nagymértékben függenek a rendszertechnika központosított, vagy szétszertott (az intézmények leendő infrastruktúrájára alapozott) jellegétől. Más nagyságrendet képvisel egy országos vagy megyei digitalizáló stúdió felszerelése, mint egy kisebb intézmény egyedi igényeinek megfelelő eszközpark kiépítése.
- A feldolgozási költségek a digitalizálási és a metaadat rendszerek feltöltésének erőforrásigényeit, továbbá a karbantartási költségeket jelentik. Amennyiben a dokumentumok az alkalmazott technológiától függően a digitalizálás előtt vagy után felújítást, restaurálást igényelnek, úgy annak költsége megnöveli a feldolgozási

költségeket. A digitalizálás költségigénye alapvetően a digitalizált dokumentum jellegétől, állapotától és ehhez kapcsolódóan a szükséges technológia alkalmazásától függ.

- A költségigények szempontjából jelentős tétel még a digitalizált állomány szolgáltatásának költségigénye. E tekintetben célszerű egy már meglévő szolgáltatásra alapozni.
Tekintettel arra, hogy az intézmények igen eltérő infrastruktúrával rendelkeznek, továbbá a rendszertechnika, valamint az archiválási eszközpark amortizációja gyors ütemű, célszerű az archiválást és a szolgáltatást egy Központi Archivum Szolgáltatón keresztül biztosítani.
Az E-Levéltár projekt keretében a NISz Zrt. révén ilyen szolgáltatás már rendelkezésre áll, így célszerű ennek a rendszernek egyszeri tárhely kapacitási és szolgáltatási bővítésébe beruházni.
- Mivel a Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia tágabb célja az állampolgárok életminőségének javítása, kompetenciáinak fejlesztése, ezért a digitalizálás útján létrejövő tartalmak és eredmények hosszú távú hasznosulását biztosítani szükséges. Le kell szögezni, hogy minden fejlesztési feladat a cél megvalósulását követően fenntartási feladattá konvertálódik, mely nélkül a fejlesztések eredményei hosszú távon nem kiaknázhatóak.
- A Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia célja, hogy olyan digitális tartalomszolgáltatás jöjjön létre, amely a digitális világ fejlődésével és az ezáltal indukált állampolgári elvárásokkal folyamatosan lépést tud tartani, ennek mentén bármikor fejleszthető és továbbgondolható, s egyben tud támaszkodni a korábbi projektek eredményeire, s akár új projekteket is be tud vonni. Ennek előfeltétele a megvalósult projektek megfelelő elektronikus karbantartása és fejlesztése, amely azonban már megkívánja a kiszámítható pénzügyi környezetet.

5. Indikatív jellegű költségmutatók és mennyiségi indikátorok a mintaprojektet követő évben

Feladat típusa	Feladat tartalma/év		Forrásigény/ év
	Digitalizálandó dokumentumok száma (oldalak/felvételek)	Digitalizálandó oldalak/felvételek egységára (Ft)	Forrásigény teljes évre (millió Ft-ban)
I. Intézményi feladat			
Előkészítési feladat	10 000 000	20	200,0
metaadatok meghatározása, állományvédelmi feladatok elvégzése		10	100,0
Digitálizálási feladat			
pdf (kétrétegű, OCR-ezett)	7 000 000	75	525,0
képfájl (dokumentum)	3 000 000	200	600,0
Forrásigény összesen			1 425,0
II. Tartalomszolgáltatási feladat			
A közös szolgáltatási felület üzemeltetési költsége			18,0
Tartalomszolgáltatás, fejlesztés	10 050 000	10	100,5

Forrásigény összesen	118,5
ÖSSZESEN	1543,5

6. Indikatív jellegű költségmutatók és mennyiségi indikátorok

Feladat típusa	Feladat tartalma/év		Forrásigény	
	Digitalizálandó dokumentumok száma (oldalak/felvételek)	Digitalizálandó oldalak/felvételek egységára (Ft)	Egyszeri forrásigény 2019. év	Évente jelentkező forrásigények 2019. évtől
I. Intézményi feladat				
Előkészítési feladat		20		401
metaadatok meghatározása, állományvédelmi feladatok elvégzése	20 050 000			
		10		200,5
Digitalizálási feladat				
pdf (kétrétegű, OCR-ezett)	15 000 000	75		1 125
képfájl (dokumentum)	5 000 000	200		1 000
képfájl (tárgyfotó)	50 000	5000		250
I. Forrásigény összesen	50 000			2 976,5
II. Központi archiválás				
Központi Archivum Szolgáltatás			2 000	0
Fenntartási költségek				200
II. Forrásigény összesen			2 000	200
III. Tartalomszolgáltatás				
A közös szolgáltatási felület üzemeltetési költsége				36
Tartalomszolgáltatás, fejlesztés		10		200,5
III. Forrásigény Összesen				236,5
I-III. Forrásigény Összesen			2 000	3 413

Jelen táblázat a hagyományos közgyűjteményi szektor (könyvtárak, levéltárak, múzeumok) korábbi tapasztalataira alapozva, azok erőforrásainak leoptimalisabb kihasználása mellett határozza meg az éves szinten létrehozható új digitális tartalmak maximális mennyiségét. Ezen mennyiséggel számolva ez éves szinten nagyjából 170 TB-nyi bővülést jelent.

Jelezzük, hogy a Magyar Nemzeti Filmarchívum tevékenységének megújításáról, valamint az ehhez szükséges többletforrás biztosításáról szóló 1774/2016. (XII. 15.) Korm. határozattal a magyar filmvagyron digitalizálásának költségei részben biztosítására kerültek (300,0 millió Ft összegben), ugyanakkor a folyamatos, tervezhető technikai fejlesztés és a különleges eszközök beszerzésének fedezete még biztosításra vár.

További stratégiai feladat az audiovizuális archívumok átfogó felmérése nyomán készülő értékmentő és tartalomszolgáltató program kidolgozása, melynek költségigénye ma még nem tervezhető.

XII. ÖSSZEGRÖZÉS

A közgyűjtemény maga a tudásbázis, a generációk által felhalmozott és átörökített tudás, amely évszázadok óta **kulcsszerepet játszik a nemzeti kulturális identitás megőrzésében.**

A **Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia** megvalósításával a tudás alapú társadalom igénye mentén a közgyűjtemények számára **új lehetőségek** nyílnak; a digitalizálás eszközeivel a megőrzésen alapuló értékátörökítés feladata is megújul: a digitális másolat tehermentesíti az eredetét, és jobb eséllyel jut el a felhasználóhoz. Nyilvánvaló azonban, hogy elsődleges az **új szemlélet** szükségessége: a megváltozott társadalmi környezet pozitív inspirációi a közgyűjteményeket is megszólítják és megfelelő **válaszok megfogalmazására készítetik őket**. A **közgyűjtemények hagyományos (ön)képe kiegészül** az információs társadalom generálta új feladatokkal.

A digitális közzététel révén a közgyűjtemények fejleszthetik a hozzáférést saját gyűjteményükhöz, mind **minőségi**, mind **mennyiségi** szempontból. A gyűjtemények helytől független **teljes értékű hozzáférése nagyságrendekkel növeli a társadalmi hasznosulást**. A **Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia** megvalósítása nemcsak a közgyűjtemények önképét formálja át, hanem átalakítja társadalmi megítélésüket is: valóban a **közgyűjteményeivé** válhatnak.

A hozzáférés szélesítése érdekében a magyar kulturális örökség és értékek döntő hányadát őrző **közgyűjteményeknek a jövőben a nemzet kulturális információs központjaivá kell válniuk**. Gyűjteményeiket digitális szolgáltatások formájában is **rendelkezésre kell bocsátaniuk** a felhasználók minden eddiginél szélesebb rétegei számára.

A jelenleg zajló kulturális paradigmaváltás során az „archívumok” megőrző szerepe mellett fel kell erősíteni az informatív, tájékoztató funkciót. A jövőben megújult könyvtárra, levéltárra, múzeumra és audiovizuális archívumra lesz szükség, amelyekben a jól képzett könyvtárosok, levéltárosok, archívumi szakemberek, muzeológusok korszerű technológiai környezetben dolgoznak. Munkájukat a közös cél elérése érdekében **össze kell hangolni** és gondoskodni kell tudásuk karbantartásáról.

Szolgáltatási integrációt kell megvalósítani a kulturális emlékezet intézményeiben, mivel az egyik legfontosabb kérdés az lesz a jövőben, hogy az intézmények milyen mértékben válnak képessé a magasabb fokú, **összehangolt kínálatot nyújtani a felhasználóknak**. Magas színvonalú informatikai támogatást kell kiépíteni. Ez a hatalmas vállalkozás a legfontosabb lépés a **kulturális nemzetegyesítés** és a kulturális esélyegyenlőség felé.

Mindezen célok közös leképezése a Nemzeti Adattár Projekt amely egyszerre képes arra, hogy a megújítsa a közgyűjteményeket, az általuk őrzött tudás átadását kiszélesítse és ezáltal a kultúrát társadalmassítsa tértől és időtől függetlenül.

XIII. A STRATÉGIA MEGALKOTÁSÁBAN RELEVÁNS JOGSZABÁLYOK ÉS KORMÁNYHATÁROZATOK

Törvények

- a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény
- a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény
- a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény
- a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény
- a mozgóképről szóló 2004. évi II. törvény
- az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény
- a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény
- az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény
- a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény
- a közadatok újrahasonosításáról szóló 2012. évi LXIII. törvény
- a szerzői jogok és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok közös kezeléséről szóló 2016. évi XCIII. törvény
- a Nemzeti Audiovizuális Archívumról szóló 2004. évi CXXXVII. törvény

Rendeletek

- a sajtótermékek kötelespéldányainak szolgáltatásáról és hasznosításáról szóló 60/1998. (III. 27.) Korm. rendelet
- a kormányzati stratégiai irányításról szóló 38/2012 (III. 12.) Korm. rendelet
- az audiovizuális kötelespéldányok szolgáltatásának részletes szabályairól szóló 15/2005. (XI. 29.) IHM–NKÖM együttes rendelet
- az országos múzeum, az országos szakmúzeum, a nemzeti könyvtár, az országos szakkönyvtár és az állami egyetem könyvtárának kiemelt feladatairól szóló 30/2014. (IV. 10.) EMMI rendelet
- a közlevéltárak és a nyilvános magánlevéltárak tevékenységével összefüggő szakmai követelményekről szóló 27/2015. (V. 27.) EMMI rendelet
- a sajtótermékek kötelespéldányainak szolgáltatásáról és hasznosításáról 60/1998. (III. 27.) Korm. rendelet

Kormány határozatok

- Magyarország Nemzeti Infokommunikációs Stratégiájáról szóló 1069/2014. (II. 19.) Korm. határozat
- a „Digitális Nemzet Fejlesztési Program” (a továbbiakban: DNFP) megvalósításáról szóló 1486/2015. (VII. 21.) Korm. határozat
- az internetről és a digitális fejlesztésekről szóló nemzeti konzultáció (InternetKon) eredményei alapján a Kormány által végrehajtandó Digitális Jólét Programjáról szóló 2012/2015. (XII. 29.) Korm. határozat